

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2015

Cinková Eva

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

**Ústavní výchova a příčiny
umíst'ování do dětského domova
se školou**

Bakalářská práce

Autor: Eva Cinková

Studijní program: B7507 - Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na etopedii

Vedoucí práce: PhDr. Alena Dědečková

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva Cinková**
Osobní číslo: **P12556**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika se zaměřením na etopedii**
Název tématu: **Ústavní výchova a příčiny umístování do dětského domova se školou**
Zadávací katedra: **Katedra sociální pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce ukazuje příčiny umístování do dětských domovů se školou, konkrétně Dětského domova se školou v Králíkách. Teoretická část se zaměřuje na legislativu, vymezení základních pojmů, typy zařízení pro výkon ústavní výchovy. V praktické části je předmětem výzkumu historie, studium dokumentace, rozhovory a analýza dětí v plném přímém zaopatření Dětského domova se školou v Králíkách. Cílem bakalářské práce je analyzovat příčiny, pro které jsou děti umístovány právě do tohoto typu zařízení a kam by měly dětské domovy se školou směřovat.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Seznam odborné literatury:

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Alena Dědečková**
Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **7. ledna 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **20. března 2015**

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
děkan

L.S.

Mgr. Iva Junová, Ph.D.
vedoucí katedry

dne

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce PhDr. Aleny Dědečkové a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Králíkách dne 17. 3. 2015

Poděkování

Děkuji PhDr. Dědečkové za její cenné rady, ochotu a velkou trpělivost při odborném vedení mé bakalářské práce.

Anotace

CINKOVÁ, Eva. *Ústavní výchova a příčiny umístování do dětského domova se školou*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2015. s. 65 bakalářská práce

Bakalářská práce ukazuje příčiny umístování dětí do dětských domovů se školou, konkrétně Dětského domova se školou v Králíkách.

Teoretická část se zaměřuje na legislativu, vymezení základních pojmů, typy zařízení pro výkon ústavní výchovy.

V praktické části je předmětem výzkumu historie, studium dokumentace, rozhovory a analýza dětí v plném přímém zaopatření Dětského domova se školou v Králíkách.

Cílem bakalářské práce je analyzovat příčiny, pro které jsou děti umístovány právě do tohoto typu zařízení a kam by měly dětské domovy se školou směřovat.

Klíčová slova:

Dětský domov se školou, sociálně právní ochrana dětí, ústavní výchova

Annotation

CINKOVÁ, Eva. *Institutional education and causes of placement to children's home with a school*. Hradec Králové: University of Hradec Králové, 2015. Pages 65. Bachelor thesis

Bachelor thesis shows the causes of placement of children to children's home with school, specifically Children's home with a school in Králíky.

The theoretical part focuses on legislation, definition of basic concepts, types of facilities for performing of institutional education.

The subject of practical part is history research, study of documentation, interviews and analysis of children in full direct provision of the Children's home with a school in Králíky.

The aim of bachelor thesis is to analyze the reasons for which children are placed into this type of facility and to suggest new trends, where children's homes with a school should be directed to.

Keywords:

Children's home with school, social and legal protection of children, institutional education

Obsah bakalářské práce

Úvod	11
1. Ministerstva působící v péči o ohrožené děti	12
1.1 Legislativní rámec	13
1.2 Vymezení pojmů	14
2 Zařízení pro výkon ústavní výchovy	15
2.1 Systém péče o dítě v ústavní výchově.....	18
2.2 Děti a mládež s poruchami chování	19
2.3 Metody převýchovného procesu	22
2.4 Spolupráce s rodinou.....	24
2.5 Spolupráce s institucemi	24
Praktická část	
3 Dětský domov se školou v Králíkách	25
3.1 Historický vývoj.....	25
3.2 Personální zabezpečení ke dni 31. 7. 2014	27
3.3 Škola a volnočasové aktivity.....	29
3.4 Koncepce MŠMT v období 2014 – 2020	30
3.5 Stav v zařízení ke dni 31. 7. 2014	31
4. Příčiny umístění do dětského domova se školou	33
4.1 Charakter výzkumného vzorku	33
4.2 Stanovení cíle a výzkumných otázek	33
4.3 Přehled jednotlivých dětí.....	33
4.4 Výsledky analýzy	40
4.5 Závěr analýzy	44
5. Projekt rozhovor s dítětem	45
5.1 Hlavní otázka, výzkumné otázky, otázky v rozhovoru	45
5.2 Poznatky o druhu výzkumu z odborné literatury	46
5.3 Rozhovor	46
5.4 Otevřené kódování	51
5.5 Shrnutí výzkumného šetření.....	54

6. Hodnocení činnosti, aktivit z pohledu dětí.....	55
6.1 Vyhodnocení činnosti, aktivit z pohledu dětí.....	58
Závěr	59
Seznam grafů, tabulek, přílohy	60
Seznam použité literatury a zdrojů.....	61

ÚVOD

„Člověk ke svému plnému rozvoji potřebuje mít v rovnováze dva principy: lásku a řád. Lásku předem danou, nezaslouženou, kdy je přijímán takový, jaký je, i se všemi případnými nedostatky. Řád, který poskytuje hranice, klade nároky a vede tak k poznání vlastních možností a mezí. Naplněním obou těchto principů lze dosáhnout svobody, která není na úkor druhých, ale je spjata se zodpovědností a vyznačuje se vcítěním a solidaritou.“ (Gavendová, 2009, s. 5)

Bakalářská práce se zaměřuje na institucionální výchovu, jako jednu z forem náhradní péče. Cílem práce je zaměřit se na příčiny umístění dětí do dětského domova se školou.

Původně měla obsahovat jasnou, konkrétní koncepci a výhled do budoucna Dětského domova se školou v Králíkách. Na základě rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v Praze byla dne 28. 8. 2014 odvolána ředitelka, která zde působila. Nově pověřená vedením ústavu byla ředitelka DDS v Chrudimi. V polovině září Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v Praze rozhodlo, že Dětský domov se školou, Základní škola a Školní jídelna v Králíkách ukončí svoji činnost ke dni 31. 12. 2014. Odloučené pracoviště v Brandýse nad Orlicí, kde je výchovný ústav pro dívky, bude zachováno.

Teoretická část se zaměřuje na legislativu, vymezení základních pojmů, typy zařízení pro výkon ústavní výchovy.

V praktické části je předmětem výzkumu historický vývoj po současnost, studium dokumentace, analýza a šetření s dětmi v plném přímém zaopatření Dětského domova se školou v Králíkách. Podrobně jsou rozebrány příčiny, pro které byly děti umístěny právě do tohoto typu zařízení. V tomto ústavu jsem byla zaměstnaná od roku 1990.

Při zpracovávání takto vymezené problematiky jsem vycházela především z již známých skutečností a poznatků. Snažila jsem se propojit tyto poznatky s mojí dlouholetou praxí v zařízení pro výkon ústavní výchovy.

1. Ministerstva působící v péči o ohrožené děti

Ministerstvo práce a sociálních věcí realizuje sociálně-právní ochranu dětí, včetně právní, metodické, konzultační a kontrolní činnosti. Zpracovává analytická a statistická data, přezkoumává rozhodnutí krajských úřadů. Zajišťuje finanční prostředky na výplatu státního příspěvku pro zřizovatele zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Spravuje agendu náhradní rodinné péče a sanace rodiny. Po metodické stránce vede úřady, spolupracuje s rodinami, zabývá se depistáží ohrožených dětí apod. Vydává pověření k výkonu sociálně-právní ochrany nestátním organizacím. Do resortu ministerstva práce a sociálních věcí patří ústavy sociální péče a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Ministerstvo zdravotnictví se dotýká rodinné problematiky v oblasti pediatrie, péče poskytované v jeslích, kojeneckých ústavech, dětských domovech pro děti do 3 let a dětských psychiatrických léčebnách. Zároveň zpracovává preventivní programy proti násilí na dětech, rizikovému chování, užívání návykových látek u dětí a mládeže. Ministerstvo zdravotnictví se podílí na přípravě právních norem a metodických plánů pro ohrožené děti.(č.372/2011 Sb. o zdravotnických službách)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy řeší ústavní a ochrannou výchovu dětí umístěných v dětských domovech, dětských domovech se školou, výchovných ústavech, diagnostických ústavech a střediscích výchovné péče. Připravuje koncepci řešení krizových situací formou dlouhodobých a krátkodobých plánů. Dále upravuje koncepci standardů pro zařízení ústavní a ochranné výchovy a proces transformace.

Ministerstvo spravedlnosti se zabývá rodinným a trestním právem ve věcech opatrovnictví, trestněprávní ochrany dětí a soudnictví. Do agendy lze zahrnout soudy pro mládež, věznice pro mladistvé, probační a mediační službu. Ta působí ve věcech výkonu výchovných nebo trestních opatření dětí a mládeže. Státní zastupitelství provádí kontrolu dodržování právních norem v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Ministerstvo vnitra směřuje k ochraně společnosti a působí preventivně v oblasti sociální patologie a kriminality. Zabývá se trestnou činností dětí a mládeže a trestnou činností páchanou na nich. Připravuje metodické a koncepční materiály. (nahradnirodina.cz, online, 2014)

1.1 Legislativní rámec do 31. 12. 2014

Výkon ústavní výchovy je ukotven hlavně v těchto zákonech a vyhláškách.

Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Zákon č. 500/2004 Sb. (správní řád)

Zákon č. 563/2004 o pedagogických pracovnících

Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách

Zákon č. 99/1963 Sb. (občanský soudní řád)

Zákon č. 218/2003 o soudních věcech mládeže

Zákon č. 257/2000 Sb. o probační a mediační službě

Trestní zákoník (zákon č. 40/2009) a trestní řád (zákon č. 141/1961)

Zákony č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby, zákon č. 169/1999 o výkonu trestu a zákon č. 129/2008, o výkonu zabezpečovací detence včetně prováděcích vyhlášek, dotýkající se práv dětí omezením kontaktů s rodiči, případně na omezení osobní svobody rodičů navazujícím rozhodnutím o ústavní výchově

Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky

Zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)

Vyhláška 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti o výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních

Vyhláška MŠMT č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče

Vyhláška MŠMT 60/2006 o postupu při zjišťování psychické způsobilosti pedagogických pracovníků školských zařízení pro preventivně výchovnou péči

Vyhláška 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. (MŠMT, online 2014)

1.2 Vymezení pojmů

Mezi nejpoužívanější pojmy v ústavní výchově patří:

Dítě v ústavní výchově - dítě vyrůstající od útlého věku v disfunkční rodině, nebo ústavní výchově je nejcharakterističtěji vystiženo definicí: „*v případě, kdy děti vyrůstají ochuzené o významné podněty a vykazují specifické odchylky ve vývoji intelektu i charakteru hovoříme o deprivaci. K deprivaci dochází za různých životních okolností. U dítěte k ní může dojít v rodině, v kolektivní péči a především v trvalé ústavní péči.*“ (Matějíček in Ptáček, 2011, s. 18)

Kritickým obdobím pro vývoj dítěte je období mezi 1-3 rokem života, přičemž případné opoždění se prohlubuje ve věku 2 let dítěte.

Instituce – „*specifické prostředí, léčebna, ústav či vězení, v němž je odloučený imobilizován předem určeným prostorem s různě deklarovanými cíli, funkcemi a vyplývajícími pravidly, přičemž deklarované cíle nejsou určovány jen charakterem instituce, ale také jejími zaměstnanci.*“ (Rieger, 2009, s. 22).

Chování antisociální – zahrnuje veškeré protispolečenské jednání bez ohledu na věk, původ a intenzitu činu. Jedinec poškozují svým jednáním společnost, je nadřazen pojmům delikvence i kriminalita (krádeže, zneužití, násilné trestné činy, vraždy atd.).

Chování asociální – jedinec se svými projevy vylučuje ze společnosti, nevystupuje však proti ní. (záškoláctví, útoky některé druhy toxikomanie).

Chování disociální – poruchy sociální přizpůsobivosti (přestupky proti školnímu řádu, vzdorovitost, nekázeň).

Kriminalita mládeže – jednání mladistvých, kdy jsou porušeny společenské zájmy na takovém stupni společenské nebezpečnosti, který je kvalifikován jako trestný čin. Věková hranice pro mládež 15 – 18 let.

Mládež v ústavní výchově - defektologický slovník vyznačuje patologickou mládež jako sociálně narušenou mládež, obtížně vychovatelnou mládež. Pojem obtížná vychovatelnost je potřeba ovšem chápat ve smyslu pedagogickém, nemá diagnostický charakter. Jde o syndrom se širokou příčinnou základnou. Dílčí užívané označení mládeže s výchovnými problémy mají podobu poruchy chování, mravních problémů, emocionálního narušení, neurotických problémů, mládeže maladaptivní, delikventní, sociálně narušené apod. Všechna tato označení upřednostňují fakt, že primární postižení je ve sféře sociální. (Slomek, 2010)

Ochranná výchova – „*je ochranné opatření, které ukládá příslušný soud. V občansko-právním řízení, spáchá-li dítě mezi 12. – 15. rokem věku čin, za který lze dle trestního zákona uložit výjimečný trest. V trestním řízení se ukládá ochranná výchova mladistvému mezi 15. – 18. rokem tehdy, jestliže ochranná výchova podle rozhodnutí soudu splní svůj účel lépe než uložení trestu odnětí svobody.*“ (Pipeková a kol., 1998, s. 199).

Prevence – předcházení sociálně patologickým jevům.

Primární – cílem je předcházet.

Sekundární – cílem provádět prevenci, kdy nemoc, závislost apod. vznikla, ale nezpůsobila poškození.

Terciální – „*prevence se provádí v situaci, kdy nemoc a závislost vznikla a způsobila poškození. Cílem je zabránit dalším škodám.*“ (Slomek, 2010)

Rodinná terapie – při rodinné terapii se pracuje s celou rodinou, aby se zlepšilo fungování rodiny a tím se pomohlo některému jejímu členovi.

Úmluva o právech dítěte – mezinárodní dokument (přijatý Valným shromážděním OSN 20. 10. 1989 v New Yorku). Stanovuje občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva dětí. Dodržování úmluvy kontroluje Výbor pro práva dítěte OSN. (osn.cz, online, 2014)

Ústavní výchova – „*je opatření, které nařizuje příslušný soud podle zákona o rodině v občansko-právním řízení nezletilci do 18-ti let věku v případech, kdy jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo když rodiče z vážných důvodů nemohou výchovu dítěte zabezpečit. Nařizuje se tedy z důvodů sociálních i výchovných.*“ (Pipeková, 1998, s.199)

Zanedbávání – nedostatek péče, který způsobuje vážné poškození vývoje dítěte nebo ohrožuje jeho zdraví. Může být psychické nebo fyzické zanedbávání, popř. i kombinace obou forem. Také se může jednat o zanedbávání výchovy a vzdělávání.

2. Zařízení pro výkon ústavní výchovy

Zákon 109/2002 Sb. V základní preambuli stanoví, že školskými zařízeními jsou dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy v další diferenciaci. Školskými zařízeními pro plnění diagnostických úkolů při výkonu ústavní, ochranné výchovy, předběžného opatření jsou diagnostické ústavy.

„Uvedená školská zařízení poskytují péči jinak poskytovanou rodiči nebo jinými osobami, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu, dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženu ochrannou výchovou a rovněž dětem, které nejsou občany České republiky a splňují podmínky dané zvláštním zákonem. Zařízení může též poskytovat plné přímé zaopatření zletilé nezaopatřené osobě po ukončení výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, připravující se na budoucí povolání, nejdéle však do 26 let věku, a to za podmínek sjednaných ve smlouvě mezi nezaopatřenou osobou a zařízením.“
(Slomek, 2010, s. 43)

Dětské domovy: Dětský domov je koedukované zařízení a zajišťuje péči o děti s nařízenou ústavní výchovou. Pečuje o ně podle jejich individuálních potřeb, plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Do dětských domovů jsou umisťovány děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Poskytují výchovu dětem, které z různých důvodů nemohou být vychovávány ve vlastní rodině, nemohou být osvojeny, nebo umístěny v jiné formě náhradní rodinné péče. Vzdělávají se ve školách, které nejsou součástí dětských domovů. Jsou zde umisťovány děti od 3 do 18-ti let. (prodloužení ústavní výchovy do 19-ti let je možné). Do těchto domovů je možné také umístit nezletilé matky spolu s jejich dětmi (§ 8, vyhlášky č. 438/2006 Sb.). Zřizovatelem těchto domovů je kraj.

Dětské domovy se školou: Dětský domov se školou je určen pro děti s nařízenou ústavní výchovou, výjimečně také pro děti s uloženou ochrannou výchovou. Účelem je zajišťovat komplexní péči o děti zpravidla ve věku od 6-ti let do ukončení povinné školní docházky. Do tohoto typu zařízení se umisťují děti, které mají závažné poruchy chování, nebo které vyžadují výchovně léčebnou péči. Součástí dětského domova je škola, v níž se zřizují třídy s maximálním počtem dětí 8 žáků. Dětem je poskytováno vzdělávání v rozsahu programů základní školy, popř. individuálního vzdělávacího plánu.

Výchovné ústavy: Výchovný ústav je nekoedukovaný a pečuje o děti starší 15-ti let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízená ústavní výchova nebo uložená

ochranná výchova. Do tohoto typu zařízení může být umístěno i dítě starší 12-ti let, má-li uloženu ochrannou výchovu nebo ústavní výchovu. V chování tohoto dítěte se ale musí vyskytovat závažné poruchy, pro které nemůže být umístěno v dětském domově se školou. Ve vztahu k dětem plní tento ústav úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Součástí výchovného ústavu je škola. Ta poskytuje střední vzdělávání, popř. základní vzdělávání. Dále může být v ústavu zřízena výchovná skupina pro děti po ukončení povinné školní docházky, která je zaměřena na pracovní činnosti- tzv. pracovní skupina.

Diagnostický ústav: Diagnostický ústav přijímá děti s nařízeným předběžným opatřením, nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou. Do diagnostického ústavu jsou také přijímány děti na základě žádosti rodičů, zákonných zástupců (dobrovolný pobyt). Těmto dětem je poskytována preventivně výchovná péče, tedy speciálně pedagogické a psychologické služby. Diagnostické ústavy se dělí na dětské diagnostické ústavy – jsou určené pro děti, které plní povinnou školní docházku a diagnostické ústavy pro mládež, pro děti po ukončení povinné školní docházky. „ *V roce 1991 byla zákonem 390/91 Sb. zřízena střediska výchovné péče pro děti a mládež (SVP) jako součást sítě institucí preventivně výchovné péče a zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.*“ (Vítková, 2004, s. 383) Postavení středisek výchovné péče je zakotveno i v zákoně 109/2002 Sb. Péče se poskytuje dětem ve věku od 6 do 18 let formou ambulantních služeb, celodenních služeb, internátních služeb.

Zřizovatelem dětských domovů se školou, výchovných ústavů, diagnostických ústavů a středisek výchovné péče je ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Účelem těchto zařízení je zajišťovat náhradní výchovnou péči v zájmu zdravého vývoje, výchovy a vzdělávání dítěte. Dále spolupracovat s rodinou, poskytovat pomoc při zajišťování záležitostí týkajících se dítěte.

Od 1.1.2014 v souvislosti s nabytím účinnosti nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., došlo k důležitým změnám v oblasti nařizování ústavní výchovy u nezletilých dětí. Diagnostické ústavy již nemají kompetence, aby umisťovaly a přemísťovaly děti do jednotlivých pobytových zařízení, protože tyto kompetence byly svěřeny soudu. Ten rozhodne a určí ve spolupráci s orgány sociálně - právní ochrany dětí, kam dítě bude umístěno, popř. přemísťeno. Diagnostické ústavy mohou i nadále rozhodovat o umístění nebo přemísťení pouze u dětí, kterým byla uložena ochranná výchova.

Kojenecký ústav: Je určen pro děti od narození, většinou do jednoho roku dítěte, popř. do tří let. Dětem v tomto typu zařízení je poskytována komplexní péče. Do tohoto typu zařízení jsou umisťovány na základě rozhodnutí soudu či žádosti rodičů. Zřizovatelem je ministerstvo zdravotnictví. (č. 372/2011 Sb. o zdravotnických službách)

Dětský domov pro děti do tří let: Většinou je součástí kojeneckých ústavů. Dětem je poskytována jako v kojeneckých ústavech celodenní péče, která probíhá formou ústavní péče (zdravotně a léčebně preventivní péče, sociální a výchovná péče). Zřizovatelem je ministerstvo zdravotnictví. (č.372/2011 Sb. o zdravotnických službách)

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc: „ Je určeno pro děti, které jsou týrané, zneužívané, ohrožené na životě nebo jejich příznivém vývoji. Dále jsou zde umisťovány děti, které jsou v přímém ohrožení (rozvod rodičů, ztráta bydliště, smrt, nemoc rodičů ...). Dítě je zde umístěno pouze na nezbytně nutnou dobu, většinou se nejedná o dlouhodobý pobyt. Péče je poskytována celodenně a dětem je zajištěno plné přímé zaopatření. Je určeno pro děti od 0 do 18-ti let na základě rozhodnutí soudu, žádosti zákonného zástupce, žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí, na žádost samotného dítěte. Zřizovatelem je ministerstvo práce a sociálních věcí.“(Novotná, Fejtl, 2009)

„ Na Slovensku rozlišují dětské domovy a domovy sociálních služeb pro děti. Dětské domovy jsou pro děti od narození do dosažení plnoletosti, maximálně do věku 25. let. Domovy sociálních služeb pro děti poskytují péči pro tělesně postižené, s duševním postižením a poruchami chování. Péče je poskytována od narození do ukončení povinné školní docházky, nejdéle do 25. let. Péče je organizovaná ve skupinách – 8 dětí ve věku od-do 3.-10. let, 10 dětí ve věku od 10. let.“ (Škoviera, 2002)

2.1 Systém péče o dítě v ústavní výchově

Dítěti svěřenému do péče je poskytováno plné přímé zaopatření.

Plné přímé zaopatření je:

- stravování, ubytování, ošacení
- učební potřeby a pomůcky
- úhrada nezbytně nutných nákladů na vzdělávání
- úhrada nákladů na zdravotní péči, léčiva a zdravotnické prostředky
- kapesné, osobní dary a věcná pomoc při odchodu zletilých ze zařízení

- úhrada nákladů na dopravu do sídla školy (zákon 109/2002 Sb.)

Dětem se nařizuje ústavní výchova z preventivně výchovných důvodů. Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí tj. svěřením do péče jiné fyzické osoby než rodiče, do pěstounské péče nebo do osvojení, což má pochopitelně přednost před ústavní péčí, pokud je to v zájmu dítěte. Pokud dítě nemůže být umístěno do některé z výše uvedených forem náhradní rodinné péče, začne soud zkoumat, zda by nebylo vhodné dítě umístit do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Ústavní výchova může být nařízená jen u nezletilého dítěte a z důležitých důvodů, ji může soud prodloužit až o jeden rok po dosažení zletilosti. Ústavní zařízení jsou diferencována podle věku dítěte, podle jeho fyzických a psychických schopností a podle důvodů, proč bylo o ústavní výchově rozhodnuto (nepříznivý zdravotní stav dítěte, závažné poruchy chování, neschopnost rodičů o dítě pečovat). Pokud se ústavní výchova vykonává v kojeneckých ústavech a v dětských domovech pro děti do 3 let věku, nalezneme právní úpravu v zákoně ministerstva zdravotnictví. Děti starší 3 let věku jsou ve školských zařízeních, která mají právní úpravu zakotvenou v zákoně o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči. K nařízením ústavní výchovy se přistupuje tehdy, pokud je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě. Dále ze závažných důvodů, kdy rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu nemohou nebo nechtějí výchovu zabezpečit. *„Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí tj. svěřením do péče jiné fyzické osoby než rodiče, do pěstounské péče nebo osvojení, která má pochopitelně přednost před péčí ústavní, pokud to je v zájmu dítěte. Pokud dítě nemůže být umístěno do některé z výše uvedených forem náhradní rodinné péče ukládá § 46 odst. 2 zákona o rodině soudu zkoumat, zda by nebylo vhodné dítě umístit do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc“* (§42 zákona o SPO). (Novotná, Fejt, 2009, s. 76) Všechna zařízení jsou povinna udržovat kontakt s rodinou, popř. osobami blízkými, pokud je to v zájmu dítěte. Jednou za tři měsíce je povinností sociálně- právní ochrany dětí, aby její pracovník dítě v zařízení navštívil.

2.2 Děti a mládež s poruchami chování

„Porucha chování je problematika úzce spojená se sociálním prostředím, ve kterém se dítě pohybuje. Jak se chováme a projevujeme, ovlivňuje jednání lidí kolem nás a je to také důležitý činitel pro vytváření vztahů.“ (Šance Dětem, online, 2012)

Charakteristika poruch chování

Poruchy chování: poruchy chování jsou charakterizovány opakovaným a přetrvávajícím agresivním, asociálním nebo vzdorovitým chováním. Takové chování by mělo výrazně překročit sociální chování odpovídající danému věku, mělo by být proto mnohem závažnější než běžné dětské zlobení nebo rebelantství dospívajících a mělo by mít trvalejší ráz (šest měsíců nebo déle). Chováním, na němž je diagnóza založena, je na příklad nadměrné fyzické útoky nebo týrání, krutost k lidem nebo ke zvířatům, závažné destrukce majetku, zakládání požárů, krádeže, opakované lži, záškoláctví a útoky z domova, neobvykle časté a silné výbuchy vzteku a nekázeň.

„U mladistvých je nesnadné odlišit povahové změny vyvolané bouřlivěji probíhajícím dospíváním od stálých povahových rysů, popřípadě od projevů procesuálního psychického onemocnění. Tentýž symptom- např. nápadně klackovité, obhroublé chování, může být tak projevem, jenž po dosažení dospělosti, beze stopy zmizí, může být také projevem stále osobnostní struktury, ale může být i prvním příznakem začínající hebefrenní¹ formy schizofrenie.“ (Matoušek, Kroftová, 2003 s. 31).

Příčiny vzniku poruch chování

Příčiny vzniku poruchového chování mohou být různé. Obvykle se zde počítá nepříznivý vliv většího počtu různých rizik, to znamená, že jde o multifaktoriální podmínění. Tyto faktory mohou být genetické, biologické i sociální a působí ve vzájemné interakci.

Genetické faktory: k disharmonickému vývoji a nestandardnímu způsobu reakcí v dětství, může docházet především na úrovni temperamentu. Rizikovým faktorem je dráždivost, impulzivita, potřeba vyhledávat vzrušení, snížený sklon k úzkostnému prožívání (snížení zábran) a menší citlivost ke zpětné vazbě. V těchto případech se různé potíže projevují již v raném věku a bývají výchovně velmi málo ovlivnitelné. Typický je odmítavý postoj k běžným sociálním normám a preference vlastních pravidel chování, obvykle zaměřeného jen na uspokojování vlastních potřeb. V dospělosti se u těchto dětí většinou projeví porucha osobnosti. Obdobným způsobem zpravidla bývá disponován alespoň jeden z rodičů, a tak je leckdy těžké odlišit dědičnou zátěž od zátěže psychosociální. V těchto případech existuje zvýšené riziko, že se disponovaný rodič bude sám chovat problematicky. Bude své dítě vychovávat nevhodným způsobem, a bude pro ně nežádoucím modelem chování.

¹ Hebefrenní - psychopatické

Biologické faktory: biologické znevýhodnění může vzniknout na úrovni narušení struktury či funkcí centrální nervové soustavy, které může mít různou etiologii (příčinu). U dětí s poruchami chování byly shledány odlišnosti v diferenciaci obou hemisfér. Hyperaktivita bývá spojena se změnou koncentrace dopaminu v mozkomíšním moku, zranění, které vede ke zklidnění, je doprovázeno poklesem jeho hladiny. Zátěž organického postižení centrální nervové soustavy se projevuje především emoční labilitou, impulzivitou a nižší schopností sebeovládání. U těchto jedinců lze snadněji vyprovokovat neadekvátní reakce, např. výbuch agresivity. Dochází k nim za daných okolností spíše v důsledku narušeného sebeovládání než neschopnosti rozeznat nevhodnost svého jednání či odmítání běžných norem chování. Dá se říci, že jde o jeden z příznaků poruchy, resp. onemocnění. Biologickou odchylku uvedeného typu lze chápat jako rizikový faktor, zvyšující sklon k nežádoucímu způsobu reagování.

Úroveň inteligence není faktorem, který by významnějším způsobem ovlivňoval míru pravděpodobnosti vzniku poruchového chování. Děti i dospívající s narušeným chováním sice mívají v průměru o něco nižší inteligenci, než je průměr populace, ale na druhé straně se vyskytují i asociální jedinci s nadprůměrnými schopnostmi. Poruchové chování často bývá spojeno se školním selháním, na němž se významně podílí spíše sociokulturní zanedbanost a celkově nepříznivá konstelace zátěžových faktorů. Negaci plnění školních povinností lze chápat jako jednu ze složek, často generalizovaného, odmítavého postoje k sociálním normám dané společnosti.

Sociální faktory: vliv sociálních faktorů je velmi významný. Při hodnocení poruch chování je třeba pochopit souvislosti, které vedly k jejich vzniku. Život v nevhodném nebo nepodnětném prostředí představuje riziko ve smyslu rozvoje nežádoucích způsobů chování, popř. i nepříznivých osobnostních charakteristik. Nejdůležitějším sociálním prostředím je rodina, protože dítěti poskytuje základní sociální zkušenost. Může si zde pomocí nápodoby nebo identifikace s rodiči osvojit poruchové chování, přijmout odlišný normativní a hodnotový systém. Může je znevýhodnit i zkušenost rané citové deprivace, která mění dětskou osobnost, apod.

Negativně mohou působit i jiné sociální skupiny, nejčastěji jde o skupinu vrstevníků, zejména pokud by představovala asociálně zaměřenou partu se specifickými normami a hodnotami. Vliv party nebude tak významný, pokud rodina představuje přijatelné zázemí. Její význam pro rozvoj dětské osobnosti i jeho chování je větší než působení jiných sociálních

faktorů. Rodina je do značné míry určující a kterákoli vývojově následující sociální skupina musí navazovat na základy, jež položila.

Stimulační vliv na rozvoj některých nežádoucích forem chování mohou mít i určité subkultury a sociální skupiny, které takové jednání tolerují, také je dokonce považují za vhodné a nutné. Dítě je v tomto prostředí vychovááno naprosto odlišně, jako žádoucí jsou mu prezentovány jiné hodnoty a normy. Problémové, respektive delikventní chování dětí a mladistvých se rozvíjí v důsledku nápodoby dospělých, někdy dokonce i pod jejich dohledem.

K rozvoji nežádoucího chování může stimulovat nejen určitý životní styl, ale i určité životní prostředí. Nepříznivě působí např. nakupení velkého množství lidí na sídlištích, která jsou typická svou anonymitou a kde lze jen těžko rozeznat stálé obyvatele od cizích lidí. Není tudíž divu, že se zde děti a mladiství chovají asociálně ve větší míře než tam, kde funguje sociální kontrola a na anonymitu nelze spoléhat, například na malém městě. (Metodický portál RPV, online 2012)

Různé definice poruch chování, emocí, příčin a důsledků jsou podstatné pro správné uchopení takto postiženého jedince. Kvalitní diagnostika a její následné dodržování ve vedení, výchově, vzdělávání dítěte při již vniklých poruchách chování, mohou vést k nápravě a následnému plnohodnotnému životu dítěte. Školská zařízení, pedopsychiatrii, léčebny, terapeuti, rodina a další odborníci, dokážou vhodným přístupem a metodami pomoci nejen dítěti, ale i širšímu sociálnímu prostředí dítěte.

2.3 Metody převýchovného procesu

Péče o patologické jedince se v každém historickém období vyvíjela. Byly uplatňovány různé metody a formy péče o sociálně narušené jedince.

Základní metody z historického hlediska.

Represe – od počátku věků. Jedinci byli ze společnosti vylučováni například formou segregace, likvidace.

Rehabilitace – rozvoj od 16. století se začala projevovat snaha zapojit mravně narušené jedince do pracovního procesu a jeho začlenění do společnosti. Míží represe, objevují se

snahy o výchovu (převýchovu) – vliv církve, dobročinných spolků a reformátorských osobností.

Reedukace – je zaměřena na odstranění negativních jevů. Kromě osobnosti jedince se zabývá odstraněním negativních motivací a podnětů vedoucích k poruchám chování. Cíl lze dosáhnout převýchovnou prací za účasti odborníků.

Kompenzace – používá se v případech, kdy byla neúspěšná reedukace nebo ji nebylo možno použít. Spočívá v náhradě patologického prostředí, ve kterém jedinec vyrůstal, odstranění citového strádání nebo nedostatku citových vazeb, změně negativní patologické činnosti. Bez úspěšné kompenzace není možná převýchova.

Prevence – nutná pro předcházení vzniku poruch chování. Součástí musí být poradenská a diagnostická činnost.

Historicky tradiční systémy výchovy o jedince s poruchami chování:

Filadelfský systém – úplná izolace chovanců v celách, zákaz kontaktů chovanců mezi sebou. Měl vést k sebekritickému hodnocení situace, uvědomování si rozsahu a dopadu svých přečinů.

Augburnský systém – v malých celách byli chovanci umísťováni pouze na noc, denní zaměstnání měli společné. Výhodou bylo hromadné působení na chovance – uniformita přístupu.

Lensburgský systém – „metodika byla odvozena od důvěry v člověka, jako možnost sebekázně, sebeuvědomování, sebekontroly. Prvně se přihlíží k pedagogickým a psychologickým aspektům. Byl vytvořen princip postupných cílů. Předpokladem pro propuštění bylo splnění všech cílových etap.“ (Švarcová, 2009)

Základem všech těchto tradičních forem i jejich postupných obměn byl režim, řád, stereotyp – vše cestou pokynu, příkazu, povelu (učení, práce). Vše toto stálo mimo možnost sociální výchovy, interakce s okolím a respektování individuality. V opomenutí stála snaha o socializaci jedince a jeho začlenění do společnosti. Na základě těchto více, či méně úspěšných modelů vznikají další, založené na modelu rodinného života.(Slomek, 2010)

Integrace u dětí s poruchami chování je velice složitá záležitost a proto ten, kdo opakovaně porušuje normy či zákony určité společnosti, není integrován, ale dočasně izolován s cílem

resocializačním. V mnoha případech je tato problematika řešena ústavní péčí, která je vykonávána v resortech školství, práce a sociálních věcí, zdravotnictví nebo spravedlnosti. Vliv školy, režimové prvky, které tyto děti jsou nuceny dodržovat, organizované volnočasové aktivity, individuální přístup, spolupráce s odborníky ukazují, že po dobu, kterou jsou umístěny v zařízeních, se odstraňují, či minimalizují patologické projevy chování těchto dětí.

2.4 Spolupráce s rodinou

Umístění dítěte do náhradní péče způsobuje značné změny v jeho životě. Ovlivňuje to jeho psychický i tělesný vývoj, narušuje vztahy s biologickými rodiči. Tvoří specifické traumatické zážitky, emocionální narušení, vzniká nutnost přizpůsobení se v novém prostředí. Klientem není pouze dítě, ale celá rodina se všemi svými členy. Individuální problémy dítěte úzce souvisejí se skupinovou dynamikou celé rodiny a jsou ve své podstatě do značné míry výrazem narušených interpersonálních vztahů v rodině. Spoluúčast rodičů na společné práci nápravy rizikového chování dítěte je pro úspěch nezbytná. Je velice důležitý individuální a jednotný přístup ze strany ústavu. Všechna zařízení jsou povinna spolupracovat s rodinou, popř. osobami blízkými, pokud je to v zájmu dítěte. Dítě má právo na udržování kontaktu s rodiči, popř. osobami odpovědnými za výchovu. Ti mohou písemně požádat o povolení pobytu mimo zařízení.

Na Slovensku se zabývají také rodinami, které se ocitnou v krizových situacích nebo vztahy různých lidí, které podle mínění majoritní společnosti mají život ještě před sebou a na výchovu dětí mají ještě čas. Pochopení smysluplnosti rodiny je jako zrání člověka, který chce připravit půdu pro založení vlastní rodiny a přivést tak na svět děti, které by byly nejdříve obrazem svých rodičů a pak plnohodnotnými osobnostmi připravenými do budoucnosti k založení vlastní rodiny.(Papšo, 2011)

2.5 Spolupráce s institucemi

Dozor nad dodržováním právních předpisů v ústavní péči provádí okresní státní zastupitelství, v jehož obvodu se zařízení nachází. Nadřízeným správním orgánem ředitele dětského domova, dětského domova se školou a výchovného ústavu je krajský úřad. Nadřízeným orgánem ředitele diagnostického ústavu je ministerstvo školství. Kontroly na dodržování zákona 109/2002 Sb. provádí ministerstvo nebo Česká školní inspekce. Ústavy dále úzce spolupracují s oddělením sociálně právní ochrany dětí, pedagogicko-psychologickými poradnami, pedopsychiatry apod. Domovy také spolupracují s Policií České

republiky, diagnostickým ústavem, městskými úřady, ministerstvem školství, okresními soudy, zdravotnickými zařízeními. V rámci vzdělávacích a volnočasových aktivit jsou to i soukromé organizace a širší veřejnost, které poskytují aktuální konkrétní služby.

3. Dětský domov se školou v Králíkách

Název organizace: Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola a školní jídelna

Sídlo: Králíky, 5.května 383, PSČ 561 69

IČO 49314904

Telefon: 465 631 116 Fax: 465 631 487

e-mail: vudmkraliky@orlicko.cz

3.1 Historický vývoj

„První ústavy budované pro společensky hendikepované lidi nebyly specializované. Zřizovala je od středověku církve, od 16. století i obce. K většímu rozšíření specializovaných ústav pro mládež dochází v západoevropských zemích až po měšťanských revolucích z roku 1848. U nás jsou zakládány se zpožděním, až v druhé polovině 19. století. Zřizují je obce, zemské orgány státní správy a také různé spolky a nadace..... Ústavy se proto ve srovnání s dnešními více lišily v organizaci režimu a ve velikosti skupin, s nimiž se pracovalo najednou. Některé ústavy byly represivnější než jiné, někde byl kladen větší akcent na vzdělávání než jinde. Pokud jde o práci svěřenců, byly některé ústavy pojaty jako zemědělské farmy, jiné jako internáty vyučující řemeslu, další jako zprostředkovatelny pracovních sil pro podnikatele v okolí.“(Matoušek, Kroftová, 2003,s. 155)

Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola a školní jídelna v Králíkách má dlouholetou historii a tradici. Usnesením zemského správního výboru ze dne 2. března 1898 byla založena Královská zemská polepšovna v Králíkách. K tomuto účelu byl zakoupen klášter Uršulinek s pozemkem, který má čtyři hektary. Účelem bylo přijímat mravně narušené chlapce ve věku od 6-ti do 14-ti let. Výjimečně mohli v ústavu setrvat do 16-ti let. Ředitelem byl jmenován p. Tilšer. Děti plnily povinnou školní docházku, byly vyučovány ve své mateřské řeči dle platných školských zákonů a nařízení. Mimo vyučování byly vedeny k domácím pracím, práci na zahradě, pomocným pracím v dílnách. V polepšovně byly zřízeny dílny : krejčovská, obuvnická, zednická, truhlářská, zámečnická, klempířská, košíkářská, natěračská, knihařská, modelářská a řezbářská. Kapacita zařízení byla 150 chovanců. V letech 1938-39 se stupňovalo napětí mezi Československem a Německem, vzrůstala nervozita mezi

obyvatelstvem, zvláště v pohraničí. Když československá vláda přijala podmínky čtyř velmocí, ujednané na sjezdu v Mnichově, připravovalo se vše k přestěhování nejnnutnějších věcí. Podle rozkazu zemského úřadu ze dne 6. října 1938 byl ústav přestěhován do Opatovic nad Labem, kde byly pro chovance uvolněny potřebné místnosti. Dne 26. července 1945 se personál i s chovanci vrátili zpět do svého původního působiště v Králíkách. Školní rok 1945-46 začal jako před okupací ve stejné budově i se stejným učitelským sborem. Dne 1. září 1948 podle základního školského zákona byla Zemská polepšovna zestátněna a personál se stal automaticky státními zaměstnanci. V tomto roce proběhla reforma ústavu. Ředitel byl pedagog, pro mimoškolní práci byli přijati učitelé. Kromě národní školy byla v roce 1949 zřízena dvoutřídní střední škola, která měla název Národní a neúplná střední škola při chlapecké vychovatelně v Králíkách. V 60. letech procházel ústav rozsáhlými rekonstrukcemi. Název byl dětský domov se zvýšenou péčí, ředitelem od roku 1955 byl p. Vašátko. V tuto dobu ústav neměl dostatek vychovatelů a to se odráželo v rychlém a hlubokém úpadku kázně. Rozmáhaly se hromadné útky chovanců, plnění ústavu, loupeže mimo ústav, došlo i k přepadávání aut a pocestných. Ve škole docházelo k narušování vyučování a terorizování slušnějších chovanců. Doplněním učitelského sboru, zavedením jednotného postupu a přesného režimu dne, přemístěním některých chovanců bylo dosaženo postupného zlepšení v chování. Ve školním roce 1959-60 se přecházelo na nový systém služeb, kdy se turnusové služby s velkým počtem chovanců nahradily systémem denní a odpolední služby u menších skupin. V těchto letech docházelo k rozporům mezi ředitelem ústavu a zaměstnanci. Dne 17. srpna 1961 byl jmenován ředitelem p. Špinler, dosavadní učitel. Po změně ředitele se situace uklidnila. Byl zaveden nový systém služeb, na každé skupině sloužili 2 vychovatelé, děti byly rozděleny podle tříd. Tím byl splněn požadavek, aby v době mimo vyučování připadlo na vychovatele co nejméně chlapců. V 70. – 80. letech docházelo ke snižování počtu zapsaných žáků. Ve vyučování se zvyšují požadavky na kázeň. Největším problémem byly útky. Od 1. února 1972 dochází ke změně názvu² na Dětský výchovný ústav. Významná pozornost byla věnována pracovnímu vyučování a pracovní výchově v době mimo vyučování. Uplatnění nacházeli absolventi převážně v hornictví, zemědělství nebo jako zedníci. V září 1989 byl do funkce ředitele jmenován p. Zerzán. Výchovně vzdělávací činnost probíhala podle osnov pro zvláštní školy. Nedostatkem bylo, že chyběly učebnice pro výuku některých předmětů. Přetrvávaly přestupky především kouření na ložnicích, na WC a jiných prostorách. Stálým problémem byly útky svěřenců. Došlo i k fyzickému napadení

² Příloha A Obrázek č.1 – změny názvů Výchovného ústavu v Králíkách

pedagogického pracovníka. Dále se svěřenci dopouštěli řady trestných činů, které často ohrožovaly i životy druhých. Ve výchovné činnosti byl kladen důraz na sportovní činnost. Nejlépe se dařilo v pracovním vyučování, v závěrečných třídách byla prováděna předprofesní příprava v závodě Lyra Lichkov. V roce 1998 vzniklo v ústavu odloučené pracoviště v Brandýse nad Orlicí, pro děvčata po ukončení povinné školní docházky. V letech 1993-94 se vyučuje i podle osnov základní školy. V březnu – červnu 1994 se v ústavu natáčela část filmu „Marian“, jehož režisérem byl absolvent FAMU Petr Václav. Někteří svěřenci a pracovníci dostali v tomto filmu vedlejší roli. Od června 2010 byl pověřen vedením p. Klíma, následně od 1. listopadu 2012 byla jmenovaná do funkce ředitelky p. Horsáková. Dne 28. 8. 2014 byla odvolaná z funkce. Pověřená vedením ústavu od 29. 8. 2014 byla ředitelka Dětského domova se školou v Chrudimi p. Kábelová. Ta je jmenovaná do 31. prosince 2014, kdy součásti dětský domov se školou, základní škola a školní jídelna ukončí svoji činnost. (čerpáno z Kronik výchovného ústavu Králíky)

3.2 Personální zabezpečení ke dni 31. 7. 2014

Charakteristika jednotlivých součástí:

Výchovný ústav – sídlo Brandýs nad Orlicí, v současné době přestěhován do náhradních prostor ve Vysokém Mýtě. Důvodem přestěhování bylo zhroucení stropu v budově Brandýs nad Orlicí v srpnu 2013. Kapacita tohoto ústavu je 24 děvčat, po ukončení povinné školní docházky. Svojí povahou jde o zařízení s otevřeným režimem. Děvčata se vzdělávají v běžných středních školách v blízkosti ústavu, případně jsou zařazeny do rekvalifikačních kurzů. V ústavu je také vytvořena skupina pro dočasně nezařazená děvčata s jasně strukturovaným programem s důrazem na přípravu na život po zletilosti.

Dětský domov se školou – sídlo Králíky. Kapacita domova je 48 chlapců ve věku do ukončení povinné školní docházky. Jde o zařízení pro děti s nařízenou ústavní i uloženou ochrannou výchovou.

Základní škola - sídlo Králíky. Ve škole jsou žáci prvního i druhého stupně. Vzdělávání probíhá v Základní škole a Základní škole LMP (děti s lehkým mentálním postižením).

Školní jídelna - sídlo Králíky. Stravování dětí zajišťuje školní jídelna, řídí se stravovacími normami.

V dětském domově se školou, základní škole a školní jídelně jsou zaměstnaní pedagogičtí a nepedagogičtí pracovníci.

Pedagogickým pracovníkem se rozumí zaměstnanec, který vykonává vyučovací, výchovnou, pedagogicko-psychologickou nebo speciálně-pedagogickou činnost. Pedagogickým pracovníkem může být ten, kdo má odbornou a pedagogickou způsobilost, nebyl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin. Bezúhonnost prokazuje výpisem z evidence Rejstříku trestů. Dále musí splňovat předpoklad psychické způsobilosti. Psychologický posudek je součástí osobního spisu pedagogického pracovníka.

Nepedagogickým pracovníkem se rozumí zaměstnanec zařízení, který vykonává jinou činnost než pedagogickou, splňuje požadavky stanovené pro výkon povolání. Svoji bezúhonnost prokazuje výpisem z evidence Rejstříku trestů.

Personální zabezpečení:

Pedagogičtí pracovníci

1 ředitel

8 učitelů

11 vychovatelů (vč. vedoucího vychovatele)

4 noční asistenti pedagogů

2 speciální pedagogové – etopedi

1 psycholog

Nepedagogičtí pracovníci

1 sociální pracovník

1 soc. pracovník - zdravotní

3 kuchařky

1 pomocná kuchařka

1 účetní

1 hospodářka

1 technický pracovník

1 uklízečka, pradelna

1 uklízečka, švadlena

Tito pracovníci tvoří tým, který zabezpečuje řádný chod zařízení. Vzájemně spolupracují a respektují se.

Výchovné pracoviště – zajišťuje komplexní odbornou výchovnou péči o dítě. V součinnosti s ostatními pracovišti stanovuje cíle výchovného působení a metody výchovy. Úzce spolupracuje zejména se vzdělávacím úsekem a sociálním úsekem.

Vzdělávací pracoviště – zajišťuje plnění povinné školní docházky v základní škole. Ta je součástí dětského domova se školou. Žáci jsou vyučováni podle Školního vzdělávacího plánu zpracovaného na základě rámcově vzdělávacího plánu. Úzce spolupracuje s pracovníky na výchovném a sociálním úseku.

Sociálně-správní úsek zajišťuje komplexní sociální a zdravotní péči umístěných dětí. Spolupracuje zejména s úsekem výchovným a vzdělávacím.

Ekonomický a provozní úsek – zajišťuje správu budov. Zodpovídá za inventarizaci, evidenci, zajišťuje prostředky nutné pro výchovně vzdělávací činnost v zařízení, zodpovídá za zpracování účetnictví a mzdových podkladů, dodržování mzdového limitu a vedení personální dokumentace.

Školní jídelna – zajišťuje celodenní stravování dětí a dospělých - kapacita 100 jídel. (Vnitřní řád, interní dokumenty Výchovného ústavu v Králkách)

3.3 Škola a volnočasové aktivity

Hlavním cílem vzdělávání se stává rozvoj životních dovedností, které jsou pro dnešní svět klíčové – umět se učit, komunikovat, umět řešit problémy, umět spolupracovat s ostatními, nést za své jednání a chování odpovědnost atd. Zpřístupnění vzdělávání je pak třeba vnímat nejen z hlediska srovnatelných možností pro žáky s různými zdravotními a sociálními podmínkami, ale i z hlediska uplatnění postupů, jak žáky vtáhnout do aktivní účasti na vzdělávání. Základní požadavky ze strany státu na jednotlivé obory vzdělání jsou stanoveny v rámcových vzdělávacích programech. Tyto základní požadavky si školy konkretizují ve svém školním vzdělávacím programu tak, aby odpovídaly konkrétním podmínkám školy, zkušenostem učitelů, skladbě žáků. Podstata změny však netkví jen v možnosti změny dokumentu, ale především ve způsobu jeho realizace, tj. v přístupu k žákům, jejich motivaci, v příznivé atmosféře, ve vytváření prostoru pro aktivní zapojení do výuky, pro samostatné hledání, tvoření, zkoušení atd.

Vzdělávání probíhá ve škole dle platných a již uvedených vzdělávacích programů, na výchovných skupinách probíhá příprava do školy. Ta probíhá po vyučování denně od 18-ti do 19-ti hodin, v neděli od 10-ti do 11-ti hodin.

Výchovné činnosti vychází z ročního plánu práce školy, kde jsou uvedeny nejdůležitější akce, ke kterým může být orientována výchovně – zájmová činnost především na výchovných skupinách. Zaměření pedagogických pracovníků (vychovatelů) na zájmovou činnost se skupinou vychází z jejich individuálních schopností a zájmů (jsou zahrnuty všechny složky výchovy) s posílením některé činnosti. Výchovná činnost je pak dále rozpracována v týdenních plánech vychovatelů. Celoustavní akce a akce s dětmi mimo zařízení jsou vyhodnocovány na pedagogických poradách a poradách vychovatelů. Při organizování činností na výchovných skupinách se přihlíží k požadavkům žákovské spolusprávy, především se jedná o zájmovou činnost ve dnech pracovního volna a prázdninách.

Zájmová činnost dětí se realizuje prostřednictvím zájmových kroužků, pod vedením pedagogických pracovníků (učitelé, vychovatelé) Také je dětem umožněno navštěvovat kroužky v rámci města. (Vnitřní řád, interní dokumenty Výchovného ústavu v Králíkách)

3.4 Koncepce MŠMT 2014-2020

Záměr koncepce řízení a rozvoje školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a preventivně výchovné péče zřizovaných MŠMT na období 2014 – 2020.

1. Vytvořit moderní, efektivní a dostupný systém s důrazem na kvalitu a profesionalitu poskytované péče o klienty (děti a jejich rodiny).
2. Posilovat zejména ambulantní služby za účelem vyšší míry prevence rizikového chování.
3. Usilovat o návrat dětí do rodin, je-li to v nejlepším zájmu dítěte, prostřednictvím úzké spolupráce s rodinou (reflektivní skupiny dětí a rodičů, rodinná mediace, střídavé pobyty rodina - ústav, flexibilní uvolňování do rodinné péče, posilování odpovědnosti rodičů za dění v rodině, apod.) Úzká spolupráce s místně příslušnými orgány sociálně-právní ochrany dětí (podle §1 odst. 4 zákona č. 109/2002 Sb.). (č.j. MŠMT-23522/2014)

Opatření navrhovaná na základě výše uvedených kritérií k optimalizaci současné sítě zařízení institucionální výchovy zřizovaných MŠMT

Zrušení zařízení

**- Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola a školní jídelna, Králíky,
5. května 383**

o zrušení součástí Dětský domov se školou, Základní škola a Školní jídelna, místo poskytovaného vzdělávání nebo školských služeb na adrese 5. května 383, 561 69 Králíky.

o Výchovný ústav Brandýs nad Orlicí, který je součástí organizace VÚ, DDŠ, ZŠ a ŠJ Králíky, zůstane zachován jako samostatná organizace.

„(provoz navrhujeme ukončit z důvodů dlouhodobé nenaplňnosti kapacity, vysokých nákladů spojených s provozem zařízení, špatné dostupnosti a nedostatečné nabídky programů pro děti, nepodnětným tedy nevhodným prostředím, což zmiňuje i opakovaně Česká školní inspekce v inspekčních zprávách z června 2013 a z dubna 2014. V případě zrušení zařízení je v blízkosti spádově a dopravně dostupný Dětský domov se školou a středisko výchovné péče Šumperk (34 km od města Králíky) a Dětský domov se školou Kostelec nad Orlicí (47 km od města Králíky). Ekonomické informace v materiálu pro poradu vedení)“ Č.j. MSMT – 20196/2014.(MŠMT, online2014)

3.5 Stav v zařízení ke dni 31. 7. 2014

V listopadu 2012 po nástupu nového vedení došlo k výrazným změnám. Podařilo se doplnit pracovní kolektiv o kvalifikované zaměstnance, psychologa, speciálního pedagoga-etopeda, metodika prevence patologických jevů. Tím se částečně změnil přístup k umístěným dětem. Zaměstnanci si zvyšovali kvalifikaci (supervize, teambuilding, kuzry, terapie, školení). Děti byly podporovány k osobnostnímu rozvoji (zážitková pedagogika, breakdance, muzikoterapie, ergoterapie, hudební aktivity a sportovní aktivity). Děti se účastnily sportovních akcí pořádaných městem i jinými ústavu. Byl zaveden program spolupráce s rodinami, kdy naši zaměstnanci s dítětem navštívili rodinu a podpořili vzájemné vztahy. Tyto naše aktivity byly kladně hodnoceny jak ze strany rodičů tak i sociálních kurátorů. V zájmu poskytování dalších služeb a z potřebnosti daného regionu ve spolupráci se sociálními odbory, byl kladně vyhodnocen projekt Pardubického kraje zřídit v našem ústavu Středisko výchovné péče. Byl řešen se zřizovatelem, ale jeho zřízení nebylo povoleno.

V srpnu 2013 jsme řešili havárii v odloučeném pracovišti v Brandýse nad Orlicí. Za plného provozu došlo v objektu ke zhroucení stropu. Tato budova je národní kulturní památkou.

Děvčata byla provizorně umístěna v ústavu v Králíkách. V polovině září 2013 se nastěhovala do pronájmu ve Vysokém Mýtě. K tomuto účelu slouží bývalý internát pro učně.

Rok 2014 byl pro všechny zaměstnance ve znamení kontrol. Střídal se v ústavu České školní inspekce a ministerské kontroly.

V březnu 2014 došlo k události, kdy dva svěřenci našeho ústavu napadli nočního vychovatele šroubovákem a vychovatelka, která vykonávala službu, byla také napadena. U obou pracovníků to znamenalo pracovní neschopnost a péči psychologů. Oba chlapci byli následně přemístěni do ústavů s přísnějším režimem (Výchovný ústav Polanka nad Odrou a Boletice).

Následovala další kontrola České školní inspekce. V průběhu měsíce května 2014 návštěva ombudsmana. Na základě jejich zprávy byla dne 28. 8. 2014 odvolaná bývalá ředitelka. Dočasně byla pověřená vedením současná ředitelka z Chrudimi. V polovině měsíce září ministerstvo rozhodlo, že Králíky ukončí svoji činnost ke dni 31. 12. 2014. Odloučené pracoviště Brandýs nad Orlicí, v současné době sídlící ve Vysokém Mýtě, zrušeno nebude.

Zda toto rozhodnutí ministerstva bylo správné, ukáže až čas. Zrušení byla událost nejen pro pracovníky, ale i obyvatele města Králík. Ústav má svoji dlouholetou tradici, občané města jsou na děti z tohoto ústavu zvyklí, patří sem. Ústav je ve strategicky výhodném místě, blízko je do Čech i na Moravu. Budova patří ministerstvu školství. Je obklopena pozemkem, který má 4 hektary. Je v něm rozsáhlý park, sportoviště, sad, skleník. Pro děti ideální místo na využití volného času. Problémem je budova, kam ministerstvo dlouhodobě neinvestovalo peníze, děti nemají zřízené rodinné buňky. Nově je opravená střecha. Rekonstrukcí bylo zřízeno plynové vytápění, při kterém se již počítalo s tím, že budou peníze na přestavbu vnitřních prostorů, aby byl splněn zákon 109/2002. Děti jsou tu stále ubytovány internátním způsobem.

Propuštění zaměstnanců, kteří jsou většinou ve středním věku, je také problém. Většina již nenajde uplatnění v oboru, protože region Králík patří dlouhodobě mezi oblasti s vysokou nezaměstnaností. Dojíždění nebo stěhování se za prací v tomto věku není jednoduché. Všichni si prožívají svůj příběh a nikdo neví, co bude dál.

Domnívám se, že děti, které byly v Králíkách umístěny, budou na toto období ve svém životě vzpomínat. Byla jim poskytována péče a volnočasové aktivity v takovém míře, že v domácím prostředí by neměly možnost se jich účastnit.

4. Příčiny umístění do DDŠ Králíky

Následující kapitola je věnována další části praktické části - analýze spisové dokumentace dětí umístěných v Dětském domově se školou v Králíkách. Předmětem zkoumání byly příčiny, pro které jsou děti umístěni právě do tohoto typu zařízení.

Jsou zde umisťováni chlapci, kteří plní povinnou školní docházku a mají nařízenou ústavní výchovu, popř. uloženou ochrannou výchovu.

4.1 Charakter výzkumného vzorku

Pro zpracování byly vytipovány všechny děti umístěné v Dětském domově se školou v období školního roku 2013/14 v Králíkách – celkem 34 dětí ve věku 11. – 15 let. Analýza byla zaměřena na věk, soudní rozhodnutí, nukleární rodinu, poruchy chování s péčí pedopsychiatra u dětí.

4.2 Stanovení cíle a výzkumných otázek

Cílem práce je podrobná analýza spisové dokumentace u každého umístěného dítěte. Součástí analýzy je popsat příčiny, pro které se dítě dostalo právě do tohoto typu zařízení.

Hlavní otázka:

Proč jsou děti umisťovány právě do tohoto typu zařízení.

Výzkumné otázky:

Otázka 1: Jak děti plnily povinnou školní docházku před umístěním?

Otázka 2: Jaké mají děti umístěné v DDŠ poruchy chování?

Otázka 3: Jaká je nukleární rodina dětí?

Otázka 4: Jsou umístěné děti pro poruchy chování v péči pedopsychiatra?

4.3 Přehled jednotlivých dětí

- **1.dítě, věk 13. let** – Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, asociální chování (výchovné problémy, neplnění školních povinností, závažné kázeňské přestupky, ničení majetku, slovní napadání, vznětlivost, lhaní, krádeže, agresivita, patologické domácí prostředí). Hospitalizován na dětské psychiatrii v Opavě (2009).

V péči pedopsychiatra – medikován.

- **2.dítě, věk 13. let** - Ústavní výchova – úplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, asociální chování (výchovné problémy, patologické domácí prostředí, vulgární, nerespektování autorit, drobné krádeže)

- **3.dítě, věk 14. let** - **Ochranná výchova** – úplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování (opakované krádeže, výtržnictví, nerespektování autorit, vulgární, neomluvená absence, protiprávní jednání nezletilého, spolupachatelství, vloupání, přestupek proti občanskému soužití, emočně plochý, disharmonický vývoj osobnosti, nesebekritický, bezzásadový, zkušenosti s marihuanou, šikanoval, opakované útěky z DD Bohumín, pro opakovanou trestnou činnost a pro zvláště závažné provinění loupeže nařízena ochranná výchova 2012).

- **4.dítě, věk 14. let** - **Ochranná výchova** – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování (porušení domovní svobody, záškoláctví, krádeže, odcizení peněz učitelce, založení požáru. Obranný mechanismus chlapce je lhaní, nechá se snadno ovlivnit a to zejména negativními vzory, apatický, bez zájmu, citově oploštělý. Absolutně nerozlišuje pravdu a lež. Od roku 2010 udělen dohled probačního úředníka, 2011 napomenutí s výstrahou. Červenec 2011 podílel na loupežném přepadení a stejného činu se dopustil v říjnu 2011. V roce 2012 nařízena ochranná výchova)

- **5.dítě, věk 15. let** - Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování (závažné výchovné problémy, vulgární a agresivní chování vůči okolí, nerespektování autorit, poškozování cizí věci, výtržnictví, toulání, alkohol, marihuana, odcizení finanční hotovosti a platební karty, masivní záškoláctví, nerespektování autority)

- **6.dítě, věk 11. let** – Ústavní výchova – úplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování (výchovné problémy, narůstající agresivita, ubližování dětem, nerespektování autorit, odcizení peněz, napadení mladšího žáka, užívání návykových látek, socializovaná porucha chování)

- **7.dítě, věk 14. let - Ochranná výchova** – úplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování (trestný čin znásilnění. Vykazuje patologické chování - porno v mobilu, ukazuje mladším chlapcům, vyhrožování děvčatům po telefonu, krádeže, účelové chování, nerespektování autorit, agresivita, šikana, neomluvená absence) V roce 2013 uložena ochranná výchova.

V péči pedopsychiatra – medikován.

- **8.dítě, věk 14. let - Ústavní výchova** – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, krádeže, disociální chování - (rodiče nejsou schopni zajistit základní potřeby dítěte, vedou ho k parazitnímu životu, lhaní, masivní zanedbanost chlapce, vulgárnost, agresivní chování, nerespektování autorit)

- **9.dítě, věk 14. let - Ústavní výchova** – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, disociální chování – (školní problémy, konflikty se spolužáky, nerespektování autorit, negativismus, vulgarita, toulky) 5x hospitalizován v psychiatrické léčebně Opava.

V péči pedopsychiatra – medikován.

- **10.dítě, věk 12. let - Ústavní výchova** – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování – (disharmonicky se rozvíjející osobnost, afektní, impulzivní, ulhaný, opakované krádeže, vloupání, výrazné výchovné problémy, zanedbání, kouření, alkohol, marihuana. Emočně plochý, bezcitný, neuznává autoritu, nebezpečný sobě i okolí) 2x hospitalizován na psychiatrii.

V péči pedopsychiatra – medikován.

- **11.dítě, věk 14. let - Ústavní výchovy** – úplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, asociální chování – (agresivita, vulgarita, nerespektování autorit, páchaní provinění, záškoláctví, napadání, provokace, šikana spolužáků, užívání návykových látek)

- **12.dítě, věk 12. let** – Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, disociální chování - (útěky z domova, náznaky šikany, nerespektování autority, kouření, výchovné problémy, výchovně zanedbán)

- **13.dítě, věk 15. let** – Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování, (výchovné problémy, nerespektování autority, agresivita, lhaní, krádeže, vulgarismus, výbušnost, fyzické napadení, drzý, dopouští se šikany, sexuální návrhy dívkám i dospělým ženám, disharmonický vývoj osobnosti) 7x hospitalizován na psychiatrii Opava.

V péči pedopsychiatra - medikován

- **14.dítě, věk 15. let** – Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, asociální chování – (výrazné výchovné problémy, výchovně zanedbaný, kouření, alkohol, neadekvátní chování obtěžující ostatní, nerespektování autority, vulgarita., agresivní chování, vyhrožování, krádeže)

- **15.dítě, věk 11. let** - Ústavní výchova – úplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, asociální chování – (výrazné výchovné problémy, výchovně zanedbaný, kouření, alkohol, trestná činnost, nerespektování autority, vulgarita, agresivní chování, vyhrožování, krádeže)

- **16.dítě, věk 15. let** - Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, asociální chování – (výchovné problémy, výchovně zanedbaný, kouření, alkohol, trestná činnost, nerespektování autority, vulgarita, agresivní chování, vyhrožování, krádeže)

- **17.dítě, věk 14. let - Ochranná výchova** – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování (disharmonický vývoj osobnosti, hyperkinetická porucha chování, krádeže, narušování morálky, vážně narušena a ohrožena výchova, nerespektování autority, agresivita, nevhodné chování, neomluvená absence, krádeže, loupeže, ničení majetku, vulgarismus, fyzické napadení, lhaní, emočně plochý, silně vypočítavý. Opakovaně hospitalizován v psychiatrické léčebně Opava. Trestný čin loupeže,

neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, výtržnictví, ublížení na zdraví. (V roce 2012 uložena ochranná výchova)

V péči pedopsychiatra – medikován.

- **18.dítě, věk 13. let** – Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování – (masivně výchovně a emočně zanedbaný chlapec, sociálně nejistý, náladový, časté afekty, impulzivita, fyzická agresivita, vulgarita, nerespektování autorit, sexuální nátlak na spolužačku)

V péči pedopsychiatra – medikován.

- **19.dítě, věk 13. let** - Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, disociální chování – (citově deprimován, výchovně zanedbaný, porucha chování, drobné krádeže)

- **20.dítě, věk 14. let** - Ústavní výchova - neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, asociální chování – (nerespektování autority, rodina bez výchovného podnětu - šetřena pro trestnou činnost, sociální důvody, výchovné problémy, vulgarita vůči dětem i dospělým)

V péči pedopsychiatra – medikován.

- **21.dítě, věk 11. let** – Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování – (opakovaná trestná činnost majetkového charakteru, nerespektování autorit, vulgarismus, agresivita, toulání, hrubé chování, záškoláctví.

V péči pedopsychiatra – medikován.

- **22.dítě, věk 15. let** - Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování – (výrazné výchovné problémy, slovní a fyzické útoky (agresivní útok na spolužačku) vůči rodině, učitelům, okolí. Složitá agresivní osobnost s manipulativními sklony a egocentrickými tendencemi, jednání účelové, emočně ploché)

V péči pedopsychiatra – medikován

- **23.dítě, věk 13. let** - Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování - (výchové problémy doma i ve škole, zneužívání návykových látek, sebepoškozování, útěk, kontakty s rizikovými jedinci, krádeže, trestná činnost – ublížení na zdraví)

- **24.dítě, věk 12. let** - Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, asociální chování – (nerespektování autorit, toulky, útěky z domova, agresivita, vulgarita, impulzivní jedinec, účelové chování, nevyzpytatelný)

V péči pedopsychiatra - medikován

- **25.dítě, věk 14. let** - Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování – (fyzické napadení, ničení majetku, kázeňské přestupky, krádeže věcí, peněz, šikanování, agresor, arogantní, nerespektuje autoritu, užívání návykových látek)

- **26.dítě, věk 14. let** - Ústavní výchova – úplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování – (výchové problémy, záškoláctví, trestná činnost – krádeže v marktech, toulky, zneužívání návykových látek, hrubé napadání spolužáků, nerespektování autority)

- **27.dítě, věk 13. let** - Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, asociální chování – (výchové problémy, agresivní chování, nerespektování autorit, disharmonický vývoj, minimální schopnost sebeovládání, vulgarita, výbušný, výchovně a emočně zanedbaný)

- **28.dítě, věk 15. let** – Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování – (návykové látky, sobeckost, nerespektování autorit, závažné nedostatky v chování, fyzické napadení s poškozením zdraví, trestná loupež, hereditární zátěž, porucha chování a osobnosti, krádeže, sexuální zneužití, t.č. ve výkonu vazby.

V péči pedopsychiatra – medikován.

- **29.dítě, věk 14. let** - Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, agresivita, antisociální chování – (závažné trestné a loupežné činy, fyzické napadení s poškozením zdraví napadeného, závažná trestná činnost, návykové látky, není schopen kontrolovat své jednání, sexuální zneužití)

V péči pedopsychiatra – medikován.

- **30.dítě, věk 15. let** - Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování (agresivita, napadání dětí, sexuální obtěžování, výchovné problémy, nerespektování autorit, nevhodné chování, krádeže, vulgarita, sebepoškozování)

V péči pedopsychiatra – medikován.

- **31.dítě, věk 14. let** - Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování – (agresivita, útěky, trestná činnost, vulgarity vůči matce, škole, učitelům, sousedům, nerespektování autorit, sebepoškozování)

- **32.dítě, věk 14. let** - Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování – (opakovaná, závažná majetková a násilná trestná činnost, nerespektování autorit, hrubý, fyzická napadení, výrazně výchovně a sociálně zanedbaný, lhavost, návykové látky)

V péči pedopsychiatra – medikován.

- **33.dítě, věk 12. let** - Ústavní výchova – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, asociální chování – (výchovné problémy, zvýšená agresivita, fyzické a verbální napadání dětí i dospělých, vulgarita, nerespektování autorit, zanedbané dítě po citové i materiální stránce)

- **34.dítě, věk 13. let** - **Ochranná výchova** – neúplná rodina

Neomluvená absence, záškoláctví, antisociální chování – (nerespektování autorit, loupežná přepadení, opakovaná a závažná majetková, násilná trestná činnost, hrubý, fyzická napadení, výrazně výchovně a sociálně zanedbaný, lhavost, návykové látky) V roce 2012 uložena ochranná výchova.

V péči pedopsychiatra – medikován.

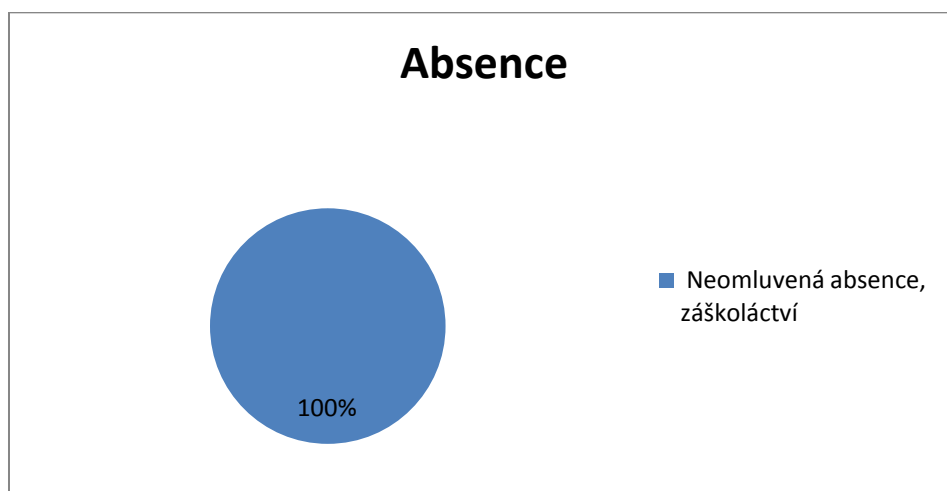
4.4 Výsledky analýzy

Ze spisové dokumentace dětí se podařilo získat řadu údajů, které po vyhodnocení ukazují následující informace k vyhodnocení zadaného cíle a výzkumných otázek.

1. Absence:

Neomluvená absence, záškoláctví před umístěním 100% dětí.

Graf č.1 - Absence

Zdroj: vlastní

Vyhodnocení grafu 1

Otázka 1: Jak děti plnily povinnou školní docházku?

Ze spisové dokumentace dětí bylo zjištěno, že všechny měly problémy s docházkou do školy před umístěním do zařízení. Záškoláctví a neomluvená absence u dětí je ve většině případů způsobena tím, že děti neměly dostatečný dohled a kontrolu ze strany osob odpovědných za výchovu. To je jedna z příčin umístění.

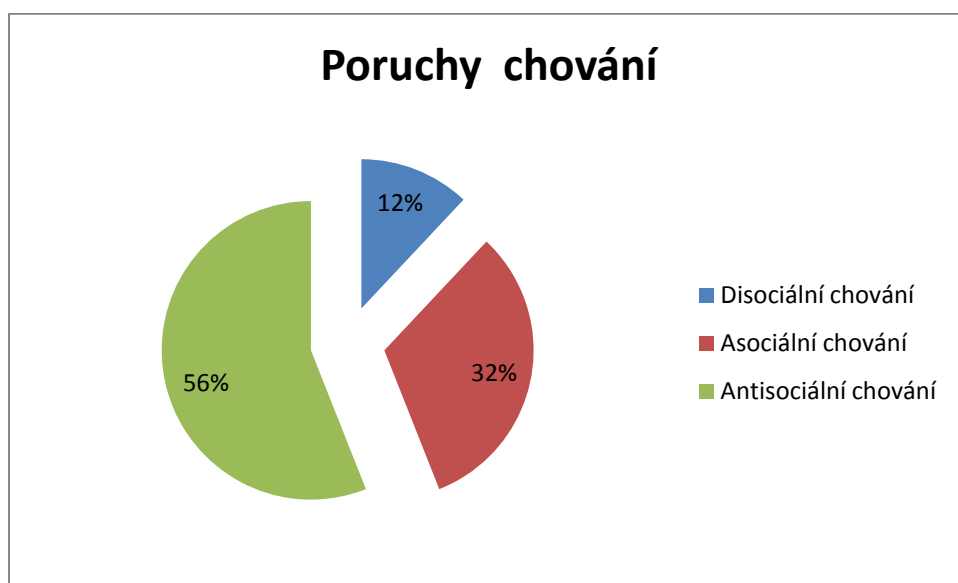
2. Poruchy chování:

Disociální chování – 12% dětí

Asociální chování – 32% dětí

Antisociální chování – 56% dětí

Graf. 2 – Poruchy chování

Zdroj: vlastní

Vyhodnocení grafu 2

Otázka 2: Jaké mají děti umístěné v DDS poruchy chování?

„Účelem dětského domova se školou je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, mají-li závažné poruchy chování, nebo které pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně léčebnou péči, nebo s uloženou ochrannou výchovou.“
(č. 109/2012 Sb.)

Výsledek ukázal, že děti s disociálním chováním by mohly být přemístěny do vhodnějšího typu náhradní výchovy (např. dětský domov).

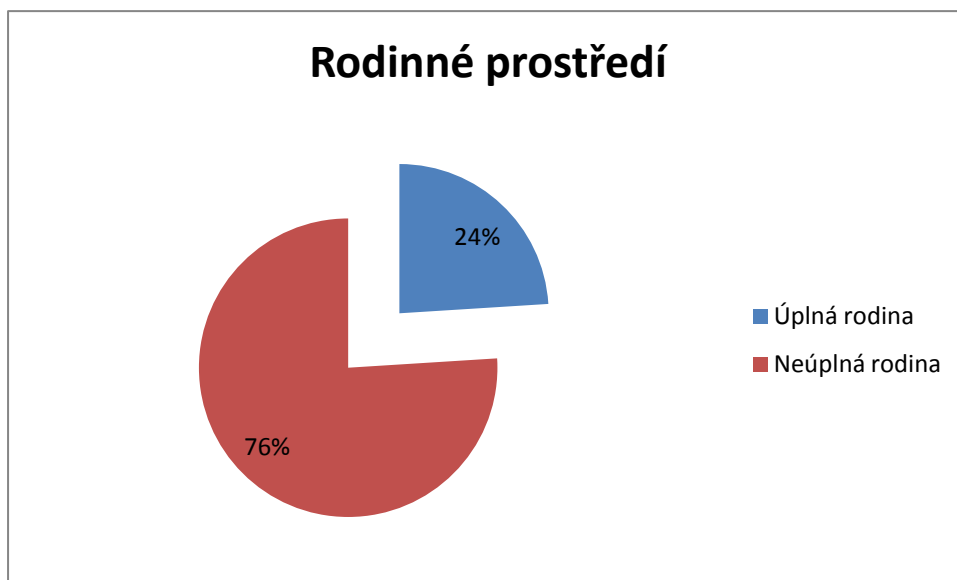
Ostatní děti s asociálními a antisociálními poruchami chování jsou zařazeny v tomto typu zařízení umístěny oprávněně. Mezi příčiny, pro které byly děti umístěny do ústavu měly vliv i na poruchy chování.

3. Rodinné prostředí

Úplná rodina – 24% dětí

Neúplná rodina – 76% dětí

Graf č. 3 – Rodinné prostředí

Zdroj: vlastní

Vyhodnocení grafu 3

Otázka 3: Jaká je nukleární rodina dětí?

Rodina patří mezi důležité oblasti, které by se měly v rámci celkové diagnostiky hodnotit. Výchova a vliv rodiny, ukazuje na faktory, které působí na vývoj osobnosti dítěte. Rodina ho formuje, stává se pro něj modelem chování k ostatním lidem. *Nejčastěji zaměřujeme diagnostickou činnost na úplnost a neúplnost rodiny, vzájemnou shodu a vztahy mezi rodiči a širší rodinou, stupeň narušenosti rodiny, počet sourozenců a postavení dítěte mezi nimi, dispozice dítěte, typ a náročnost výchovy, způsob trestání dítěte, projevy lásky resp. zanedbávání dítěte, agresivitu vůči dítěti, prostředí, ve kterém rodina žije, včetně materiálního zajištění.* (Pipeková, 1998, s. 69)

Ze spisové dokumentace dětí se dal zjistit pouze údaj, zda dítě má úplnou nebo neúplnou rodinu. Z celkově sledovaných dětí má 24% úplnou rodinu. Z tohoto údaje není jasné, jak dalece je tato rodina funkční. Z neúplné rodiny je 76% dětí.

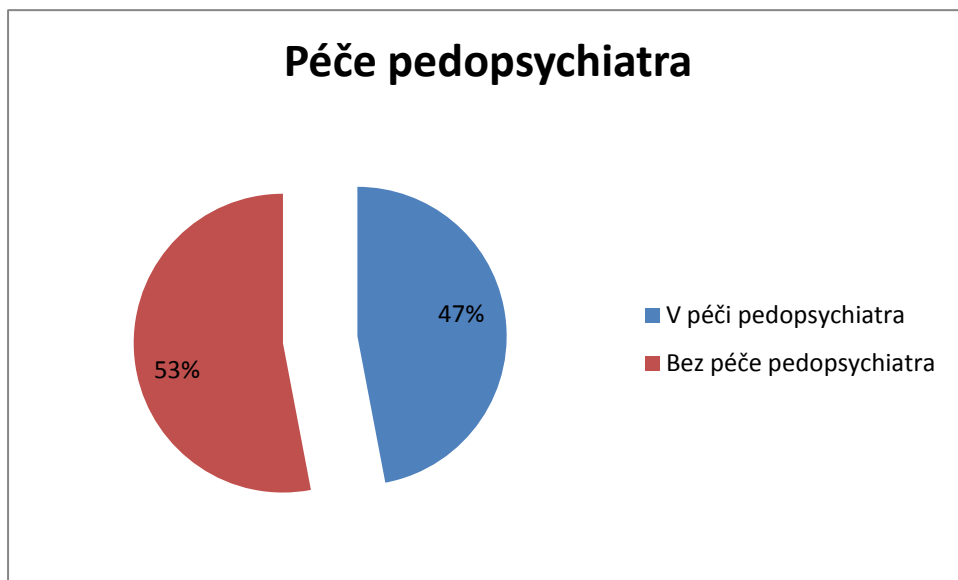
Příčinou umístění je v každém případě i rodina. Pokud děti neměly motivující a podnětné prostředí (rodiče nebyli pro své děti vzorem), neměly si kde osvojit zásady slušného chování a zažít přirozené normy.

4. Péče pedopsychiatra

V péči pedopsychiatra – 47% dětí

Bez péče pedopsychiatra – 53% dětí

Graf č. 4 – Péče pedopsychiatra

Zdroj: vlastní

Vyhodnocení grafu 4:

Otázka 4: Jsou umístěné děti pro poruchy chování v péči pedopsychiatra?

„Zařazení dítěte některé z medicínských kategorií není podkladem pro indikaci vzdělávání ve speciálně pedagogickém rámci. Nejsou to kategorie, které by ukazovaly na speciální vzdělávací potřeby dítěte. I když děti zařazené pro svou poruchu do některé ze skupin s psychiatrickou diagnózou nesou nálepku psychické nemoci, nemusí to být důvod pro jejich zařazení do speciální školy, pro indikaci speciálních vzdělávacích potřeb. Je potřeba to rozlišit a uvědomit si, že identifikace speciální vzdělávací potřeby je nezávislá na kritériích medicínské klasifikace a využívá jiná hlediska. Medicínská klasifikace je zaměřena především na poruchu a její odlišení od poruchy jiné, slouží především lékařům pro zvážení odpovídajících léčebných postupů“. (Vojtová, 2009, s. 65).

Děti umístěné ve výchovných zařízeních vykazují specifické poruchy chování.

Z této analýzy vyplývá, že 53% dětí s výchovnými problémy, poruchami chování lze zvládnou běžnými pedagogickými postupy.

Výsledek, že 47% dětí je v péči pedopsychiatra ukazuje na všestrannou, multioborovou spolupráci odborníků v ústavech. Dnešní moderní medicína předepisuje léky, které dítě netlumí, ale léky které stimulují centrální nervový systém.

Tyto děti se běžně zapojily do výuky i volnočasových aktivit. Při pravidelném užívání medikace, nebyla na dětech patrná únava, ani výkyvy nálad.

Příčinou umístění mohla být i skutečnost, že děti potřebovaly všestrannou péči odborníků již v raném věku, ne až po vzniku problému.

4.5 Závěr analýzy

Analýza spočívala ve zpracování spisové dokumentace umístěných dětí. Z celkového počtu dětí 34 měly 4 děti uloženou ochrannou výchovu, 30 dětí nařízenou ústavní výchovu. Příčinami umístění do výchovného ústavu jsou neomluvená absence ve škole, patologické chování, nepodnětné prostředí a poruchy chování dle MKN. Tím, že v dětském domově se školou denně navštěvovaly školu a ve volném čase vykonávaly i přípravu do školy u většiny dětí došlo ke zlepšení prospěchu. Pedagogičtí pracovníci připravovali pro děti atraktivní volnočasové aktivity, které je nejen zabavily, ale i poučily. Výchovné problémy, se kterými se pedagogové běžně setkávali, se zvládaly běžnými pedagogickými metodami.

Rodinné prostředí u většiny dětí bylo velice nepodnětné. Rodiče se neinformovali na chování a prospěch svých dětí. Netelefonovali, ani jinak své děti nekontaktovali. Pokud dítě mělo potřebu s rodiči mluvit, telefonovalo z kanceláře sociální pracovnice s ohledem na jeho soukromí.

Péči pedopsychiatra jsme chápali jako velice prospěšnou. Stávalo se pravidlem, že léčba medikací trvala zhruba šest měsíců, po této době docházelo ke snížení a dále pak k úplnému zrušení medikace.

Příčiny, pro které byly děti umístěny do Dětského domova se školou v Králíkách se za jejich pobytu neprohlubovaly.

Problémem byl jejich pobyt u osob odpovědných za výchovu (dovolenky, prázdniny). V této době opět děti vyhledávaly své kamarády a záporné vzory. Dokázaly ihned zapomenout na vše, co v ústavu považovaly za normu. Běžně se stávalo, že jejich trestnou činnost a přestupky v místě bydliště řešila policie České republiky. Sociální kurátorky nás o problémech doma průběžně informovaly.

5. Projekt rozhovor s dítětem

Cílem projektu je zjistit, jak dítě s nařízenou ochrannou výchovou dokáže zhodnotit pozitiva a negativa v dětském domově se školou a doma. Z tohoto rozhovoru logicky vyplynou i příčiny jeho umístění do ústavu.

Pracuji jako sociální pracovníce ve Výchovném ústavu, DDŠ, ZŠ a ŠJ v Králíkách. Pro svoji bakalářskou práci jsem si zvolila rozhovor s chlapcem, který je umístěn v našem domově.

Jméno – Jan

Věk – 14 let

Vzdělání – žák 7. tř. ZŠ - plní povinnou školní docházku

Umístění - v našem domově od 5. 1. 2012

Soudní rozhodnutí - má uloženou ochrannou výchovu Okresním soudem v Ostravě

Důvody umístění - nerespektování autorit, loupežná přepadení, šikana, užívání návykových látek.

Současný stav: Chlapec dokáže respektovat autoritu pedagogických pracovníků, zapojuje se do veškerých volnočasových aktivit v rámci domova, zlepšil se v prospěchu, naučil se hrát na kytaru, pravidelně odjíždí domů na všechny prázdniny a dovolenky. Vrací se ve stanoveném termínu a spokojený

5.1 Hlavní otázka, výzkumné otázky, otázky v rozhovoru

Hlavní otázka: Kde se respondent cítí lépe, zda doma nebo v dětském domově se školou?

Výzkumné otázky:

Stanovila jsem si tři výzkumné otázky, které by měly objasnit to, co jsem si dala jako cíl zkoumané problematiky.

1. Co respondent hodnotí kladně při pobytu v dětském domově se školou
2. Co respondent hodnotí kladně při pobytu doma
3. Co respondent hodnotí záporně při pobytu v dětském domově se školou

Otázky v rozhovoru:

- Máš nařízenou ochrannou výchovu, co to pro tebe znamená?
- Jak trávíš volný čas doma, když jsi na dovolence?

- Zamysli se nad tím, co tě baví dělat ve volném čase v ústavu?
- Existuje něco, co ti nejvíce vadí, když jsi v ústavu?
- Přemýšlej, jak v současné době vycházíš s pedagogickými pracovníky
- Zamysli se nad tím, jak vycházíš s maminkou

5.2 Poznatky o druhu výzkumu z odborné literatury:

1. Otevřené kódování – „Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými fragmenty v textu výzkumník dále pracuje.“(Šedřová, Švaříček, 2007)

2. Axiální kódování – „Soubor postupů, pomocí nichž jsou údaje po otevřeném kódování znovu uspořádány novým způsobem, prostřednictvím vytváření spojení mezi kategoriemi. To se činí v duchu kódovacího paradigmatu, které zahrnuje podmiňující vlivy, kontext, strategie a interakce a následky.“(Strauss, Corbinová, 1999)

3. Selektivní kódování – „Je proces, kdy se vybere jedna centrální kategorie, která je pak systematicky uváděna do vztahu k ostatním kategoriím. Tyto vztahy se dále ověřují a kategorie, u nichž je to třeba, se dále zdokonalují a rozvíjejí.“(Kutnohorská, 2009)

5.3 Rozhovor

T = tazatel

T. – Honzo, mohla bych si s tebou chvíli povídat a náš rozhovor nahrávat. Chodím ještě do školy a potřebuji si udělat rozhovor s někým, kdo si se mnou bude povídat na téma, jak děti vnímají svůj pobyt v našem ústavu.

Jan – Není problém, souhlasím.

T. Jak jsi dlouho umístěn v našem domově?

Jan – asi dva roky

T. – Máš nařízenou ochrannou výchovu, co to pro tebe znamená?

Jan – že musím být v ústavu a nemůžu být doma

T. – Proč ti byla nařízená právě ochranná výchova?

Jan – hlavně proto, že jsem dělal čorky v marketech a taky jsem jednou jedné babče utrhl z krku řetízku a vzal ji tašku

T. – To je všechno nebo toho bylo více?

Jan – taky jsem měl problémy ve škole, učitelka si na mě zasedala, rozčilovalo ji, že si dělám, co chci

T. – A co jsi dělal?

Jan – třeba jsem si kreslil, nebo mluvil na kámoše

T. – Měl jsi ve škole hodně kamarádů?

Jan – moc ne, asi dva, jinak tam byli samí šprti, kteří jen žalovali

T. – Proč na tebe žalovali?

Jan – dělal jsem srandu a oni to nechápali

T. – Jakou srandu?

Jan - dobrý bylo, když jsem jednomu klukovi sežral jablko, které měl na výtvark a on začal bulet, nebo když jsme si na jednoho žalovníka počkali před školou a řekli mu ať utíká co může jinak ho zmlátíme. Ten utíkal, co mohl a my za ním. Hnali jsme ho schválně jiným směrem než bydlí, aby se domů prošel. Byl to pěkně rozmazlenej balík, ale přestal žalovat.

T. – Co dělala učitelka?

Jan – přesadila mě do první lavice, myslela, že to zabere, ale mýlila se. Já jsem to tam nesnášel. Pak taky pořád do školy volala mámu. Chtěla po ní, aby to se mnou řešila, ale ona věděla, jaký jsem a tak ji to taky otravovalo. Byla i za ředitelem, že si učitelka na mě zasedla. Jednou taky u nás byla máma od kluka, kterému jsem dal hlavičku. Ta mámě nakecala, jak jsem hnusnej, že se mě prej všichni bojí, že hulím za školou a ať něco se mnou udělá.

T. – Co maminka udělala?

Jan – dostal jsem zaracha a nesměl ven

T. – Pomohlo to?

Jan – spíš jsem si dával větší pozor

T. – Když jsi byl doma, co jsi dělal po škole?

Jan – většinou jsem byl venku s kámošema, chodili jsme na nádraží, dělali si srandu z lidí

T. – Zamysli se nad tím, jak vycházíš s maminkou?

Jan – mám ji rád, je to přeci máma. Klidně bych ji i ubránil, kdyby si na ni dovolovali

T. – Co jste dělali spolu s maminkou?

Jan – někdy jsem ji pomáhal, šel jsem na nákup nebo, teď fakt nevím

T. – Myslím jestli jste si spolu povídali nebo chodili na vycházku?

Jan – to moc ne, protože mamka neměla čas

T. – Co dělala, když nechodila nikdy do práce?

Jan – třeba uklízela, nebo u nás byla návštěva

T. – Změnilo se u tebe hodně, když jsi se dostal k nám do ústavu?

Jan – všechno se změnilo

T. – Co vidíš jako dobrou změnu?

Jan – třeba jsem se zlepšil ve škole, jsem fakt dobřej v matice, taky pan Rytíř mě naučil hrát na kytaru

T. – Zamysli se nad tím, co tě baví dělat ve volném čase v ústavu?

Jan – rád hraju fotbal, chodím do posilovny, taky mě to baví v keramické dílně. Udělal jsem mámě krásnej popelník. Měl tvar jablka a udělal jsem na něj i víčko. Taky rád jezdím na výlety, minulý týden jsme byli na nočním lyžování.

T. – Kde jste byli se skupinou na výletě, na který vzpomínáš nejvíce?

Jan – děsně se mi líbilo v létě na raftech. To bylo fakt dobrý. Sjížděli jsme Orlici, spali ve stanech, sami si vařili a byli tam bezva kluci i vychovatelé.

T. – Máš u nás v domově kamarády?

Jan – moc ne, ale jsou tady kluci, kteří mi nevadí. Taky ale takoví, kteří mi lezou na nervy. Těm se radši vyhýbám. Nejvíc kamarádím s Robertem a Tomášem. S nimi jsem i na ložnici. Teď jsme si udělali novou výzdobu. Mohli jsme si na zeď nastříkat nápis a dveře zevnitř máme udělané ubrouskovou technikou. Taky nám pani Matoulková slíbila, že nám pomůže ušít malé polštáře.

T. – Přemýšlej, jak v současné době vycházíš s pedagogickými pracovníky?

Jan – učitelé jsou přísní, někdy až moc prudějí a je to zbytečný. Furt nám dávají domácí úkoly. Vychovatelé jsou v poho. Snažej se, abychom se nenudili a domlouvají se s námi, co chceme dělat a to mi vyhovuje.

T. – Jak trávíš svůj volný čas, když jdeš na volnou vycházku do města?

Jan – většinou si jdu zapálit za kostel, taky mám v Králíkách pár známých, tak je obejdu.

T. – Od kolika let kouříš?

Jan – začal jsem asi ve čtvrté třídě. Kradl jsem cigára od mámy a báby. Kouřit mě naučil brácha.

T. – V ústavu se ale nekouří, chybí ti kouření?

Jan – děsně, proto jsem moc rád, když mám volnou a můžu si zapálit

T. – Kde bereš cigarety?

Jan – buď si koupím kusovky nebo někomu venku řeknu a on mi dá. Já si kuřivo dokážu sehnat vždycky.

T. – Existuje něco, co ti nejvíce vadí, když jsi v ústavu?

Jan – že nemám volnost, že musím furt něco dělat, nemám žádný čas pro sebe

T. – Jak trávíš volný čas doma, když jsi na dovolence?

Jan – když přijedu domů, tak spěchám za kámošema, máme partu. Chodíme na diskošky, do hospody na Stodolní, taky mám v Ostravě holku, tak se jdu stavit za ní. Hrozně si užívám, že mám volnost a můžu si dělat, co chci.

T. – Proč nespěcháš hned po příjezdu za mamkou?

Jan – protože by hned začala prudit. Jsem s ní domluvenej, že budu vždycky doma do 23 hodin.

T.- Když jsi doma maminka vaří nebo kde se stravuješ?

Jan – většinou jím někde venku, taky se někdy stavím u báby nebo u kámošů

T.- Není mamince líto, že nejsi s ní?

Jan – je už zvyklá a má doma mladší bráchy

T.- Maminka ti dává doma peníze?

Jan – ani ne, někdy. Já se o sebe umím postarat sám. Když jsem třeba doma na letních prázdninách, tak si seženu i brigádu. Chodím kopat a to dostávám peníze hned na ruku, třeba i 200,--Kč.

T. – Chce se ti po dovolenkách vracet zpět do ústavu?

Jan – jasně, že ne, ale co my zbude, když mám ochranku. Moc dobře vím, že když se nevrátím, půjdou po mě policajti a zase budu mít problém a máma taky.

T. – Proč se tedy nevraciš včas, když víš, že z toho bude problém?

Jan – nevím, někdy nemám peníze a taky se mi někdy nechce

T. – Poslední otázky – 3 věci, které jsou dobré doma a které v ústavu?

Jan – doma - volnost, kámoši, dělám si, co chci

v ústavu – sport, výlety, hodně jsem se naučil

T. – Ted' musím ještě jednu otázku, čím by jsi chtěl být, až budeš dospělý?

Jan – chtěl bych se vyučit zedníkem, protože stavět se bude furt a můj strejda je teď v Anglii, tam maká a má se dobře. Posílá domů i peníze.

Průběh rozhovoru:

Tohoto chlapce jsem si vybrala proto, že mám k němu blízký vztah. Je v našem domově již dva roky. Myslím, že mi důvěřuje a neměl důvod něco zkreslovat nebo zamlčovat. Rozhovor probíhal u mě v kanceláři dne 17. 2. 2014 ve 13:30 hod. Celý rozhovor jsem

si natáčela na mobilní telefon, Jan s tím souhlasil a myslím, že to neovlivnilo průběh rozhovoru. Na všechny moje otázky odpovídal, nemusela jsem na odpovědi čekat. Až následující den po našem rozhovoru se mě přišel zeptat, proč ještě chodím do školy, když jsem už tak stará a stejně všechno vím.

5.4 Otevřené kódování

Tabulka č. 1 – Otevřené kódování

Kategorie	Pojem	Vlastnosti	Dimenze
Volný čas doma	-Matka nemá čas	Frekvence výskytu	Často/ nikdy
	- Dělá si, co chce	Frekvence výskytu	Často/nikdy
	-Venku s kamarády, volnost	Frekvence výskytu	Často/nikdy
	-Návraty domů do 23.00hod.	Frekvence výskytu Doba trvání	Často/nikdy Denně/nikdy
Volný čas v ústavu	-Chybí volnost	Míra	Více/méně
	-Nemá čas pro sebe	Míra	Více/méně
	-Sport, hraje fotbal	Frekvence	Denně/nikdy
	-Chodí do posilovny	Frekvence výskytu	Denně/nikdy
	-Chodí do keramiky	Frekvence výskytu	Denně/nikdy
	-Jezdí na výlety, noční lyžování	Frekvence výskytu	Občas/hodně
	-Naučil se hrát na kytaru	Míra	Více/méně

Důvody umístění	-Kradl v marketech	Doba trvání	Dlouho/krátce
	-Loupežná přepadení	Doba trvání	Dlouho/krátce
	-Problémy ve škole	Doba trvání	Dlouho/krátce
	-Nerespektování autorit	Doba trvání	Dlouho/krátce
	-Ve škole dělal, co chtěl	Doba trvání	Dlouho/krátce
	-Problémy se spolužáky	Doba trvání	Dlouho/krátce
Vzdělání doma	-Učitelka si na něho zasedla	Četnost problémů	Denně/vůbec
	-Ve škole ho to nebavilo	Frekvence výskytu	Často/málokdy
	-Neměl kamarády	Frekvence výskytu	Často/nikdy
	-Všechno se řešilo přes mámu	Snaha řešit problém	Aktivní/pasivní
	-Problémy ve škole	Frekvence výskytu	Často/ málokdy
	-Chtěl by se vyučit zedníkem	Intenzita požadavku	Slabá/silná
Vzdělání v DDŠ	-Zlepšil se ve škole, hlavně v matematice	Míra	Více/méně
	-Dostává domácí úkoly	Frekvence	Denně/ nikdy

Přístup matky k dítěti	-Byla za ředitelem ZŠ, že si na něho zasedli	Frekvence výskytu	Často/málokdy
	-dostal zaracha, neměl ven	Frekvence výskytu	Často/málokdy
	-nikdy nechodila do práce, uklízela, měla návštěvy	Doba trvání	Dlouho/krátce
	-dovolila návraty domů ve 23 hodin -nevaří	Frekvence výskytu	Často/málokdy
Přístup dítěte k matce	-při problémech si dával větší pozor	Doba trvání	Dlouho/krátce
	-má ji rád	Frekvence výskytu	Často/málokdy
	-ubránil by ji	Snaha řešit problém	Aktivní/pasivní
	-připravuje pro ni dárky	Doba trvání	Dlouho/krátce
	-netráví s matkou volný čas, je zvyklá	Doba trvání	Dlouho/krátce
	-nestravuje se doma		
	vrací do ústavu, aby matka neměla problém	Doba trvání	Dlouho/krátce

Pramen: (Šed'ová, Švaříček, 2007)

5.5 Shrnutí výzkumného šetření

Axiální kódování

JEV: Problémové chování doma před pobytem v dětském domově se školou i v průběhu dovolenek.

Příčinné podmínky: Nepodnětné podmínky v rodině, matka se dítěti zjevně nevěnovala

Kontext: Chlapec je spokojený, pokud si dělá, co chce. Potřebuje volnost, neuznává autoritu, chybí režim a stanovení pravidel.

Intervenující podmínky: Učitelku rozčilovalo, že si dělá, co chce. Nejlépe se cítí venku s vrstevníky.

Strategie jednání a interakce: Matka nemá čas, má návštěvy nebo uklízí. Je zvyklá, že není doma.

Následky: Trestná činnost dítěte, záškoláctví, nerespektování autorit

Vysvětlení: Zjistila jsem, že toto dítě vyrůstalo v nepodnětné rodině. Matce vyhovovalo, pokud byl venku. Nezajímalo jí, co dělá ve svém volném čase. Neřešila problémy ve škole, se školou nespolečovala. Neměl žádné povinnosti a vše nechala, aby syn rozhodoval sám.

Selektivní kódování

Za hlavní kategorii, která sice odpovídá na jednu výzkumnou otázku, jsem shledala odpověď na otázku: Co ti nejvíce vadí, když jsi v ústavu ? ...*že nemám volnost, že musím furt něco dělat, nemám žádný čas pro sebe ...* Z této odpovědi je patrné, že dětský domov se školou mu zcela změnil jeho zažitý životní styl, vzal mu volnost, zorganizoval mu jeho volný čas. I když v průběhu rozhovoru přiznává, že se rád účastní volnočasových aktivit, přesto by vše vyměnil za to, aby mohl být doma a dělat si, co chce. Myslím, že doma nikdy nepracoval s keramikou, nejezdil na raftech, lyžích, nestanoval, nehrál na kytaru, nedělal s matkou výzdobu bytu atd.

Další kategorie: ...*když přijedu domů, tak spěchám za kámošema, máme partu. Chodíme na diskošky, do hospody Stodolní, taky mám v Ostravě holku, tak se jdu stavit za ní. Hrozně si užívám, že mám volnost a můžu si dělat, co chci.* Toto přesně odráží jeho vztah k domovu, rodině, sourozencům a dalším příbuzným. Chybí mu rodičovská láska, nemá s nimi žádné zážitky, matka s ním nebyla ani na vycházce, neřeší s ním jeho problémy. Jediná jeho vazba k domovu jsou kamarádi a možná jeho holka, o které se zmiňuje.

Po intenzivním kódování a snahou obsáhnout všechny podstatné kategorie jsem došla ke třem závěrům, které postupně shrnu. Na začátku svého výzkumu jsem si stanovila tři otázky:

1. Co respondent hodnotí kladně při pobytu v dětském domově se školou
2. Co respondent hodnotí kladně při pobytu doma
3. Co respondent hodnotí záporně při pobytu v dětském domově se školou

1. Respondent hodnotí kladně sportovní aktivity, výlety, zlepšení prospěchu, keramiku, lyžování, rafty, naučil se hrát na kytaru. To vše je velice pozitivní a je zřejmé, že organizování volného času ze strany pedagogických pracovníků má svůj význam. On sám to ale cítí, že nemá čas pro sebe a chybí mu volnost.

2. Při pobytu doma zdůrazňuje hlavně svoji potřebu volnosti, dělat si, co chce. Z ústavu nejezdí za matkou, ale kamarády, se kterými tráví veškerý svůj volný čas. Může kouřit, navštěvovat diskotéky, restaurace. Matka je jeho způsobu života doma přivyklá. Sama mu stanoví čas návratu ve 23. hod. a to se jedná o dítě, které má 14 let.

3. Záporně hodnotí hlavně organizování volného času, nemá čas pro sebe, přípravu do školy, náročnost výuky, nesmí kouřit. To vše ukazuje, že jeho hodnoty jsou zcela posunuté, nedokáže zhodnotit význam všeho, co se naučil a co mu bylo nabídnuto.

Jsem přesvědčená, že Jan v budoucnosti bude hodnotit pobyt v dětském domově se školou jako jedno z nejdůležitějších etap v jeho životě. Možná získá výuční list a podaří se mu sehnat práci. Bude vzpomínat na vše, co v dětském domově se školou zažil, kde byl, co se naučil a možná jednou svým dětem nedá takovou volnost, aby bez jeho vědomí vyrůstali. Myslím si, že jeho matka si neuvědomuje, že hlavní vinu za umístění syna do ústavní péče nese ona sama. Nedokázala mu vytvořit domov, kam by se rád vracel. Není mu oporou a ani mu nikdy nebyla vzorem. Neřešila s ním problémy ve škole, nemá s ním žádné společné zážitky, společně nestolují, pokud je doma, necítí za něho zodpovědnost. Nechá ho potulovat do 23. hodiny venku a nezajímá jí, co celý den dělá. Z výše uvedeného jsou patrné příčiny, pro které byla jmenovanému chlapci uložena ochranná výchova.

6. Hodnocení činnosti, aktivit z pohledu dětí

Tento výzkum je zaměřený na názor dětí, jak hodnotí kladně a záporně svůj pobyt v ústavní péči a jak hodnotí svůj pobyt u zákonných zástupců. Výzkum probíhal vyjádřením dětí písemnou formou, dle jejich pocitů. Spontánnost psaní nebyla nikterak ovlivněna

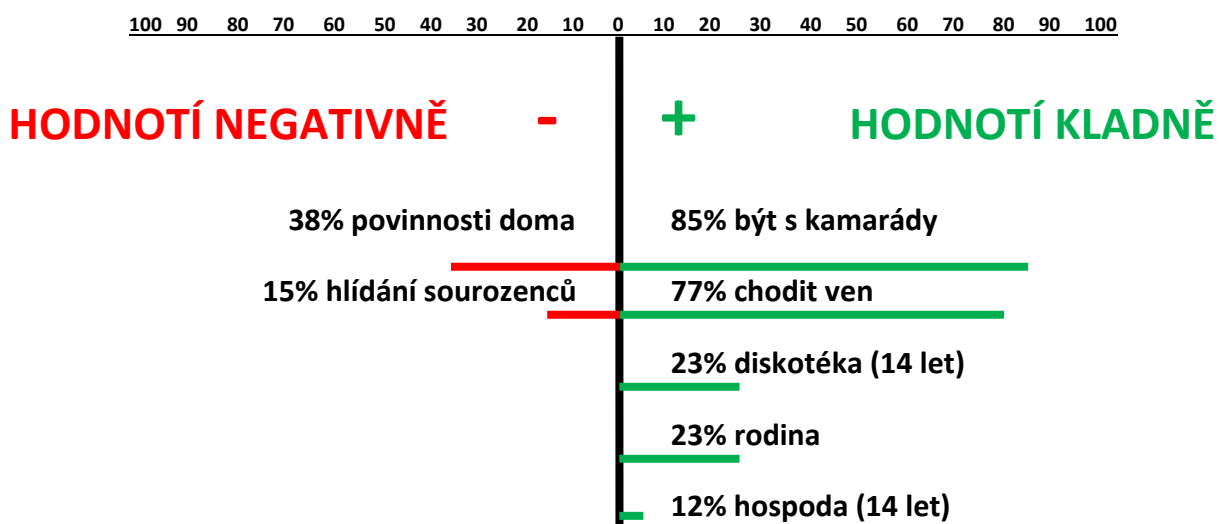
ze strany pracovníků. Tento výzkum vznikl hlavně proto, aby se ověřily výše uvedené výzkumy. Předpokladem je, že získané informace pomohou odhalit příčiny jejich umístění do dětského domova se školou.

Výzkumné otázky, které jsem hledala v textech dětí.

1. Co hodnotí kladně, že je umístěný v ústavu?
2. Co hodnotí záporně, že je umístěný v ústavu?
3. Co hodnotí kladně, když je u zákonných zástupců?
4. Co hodnotí záporně, když je u zákonných zástupců?

Graf č. 5 – negativa a klady v místě bydliště

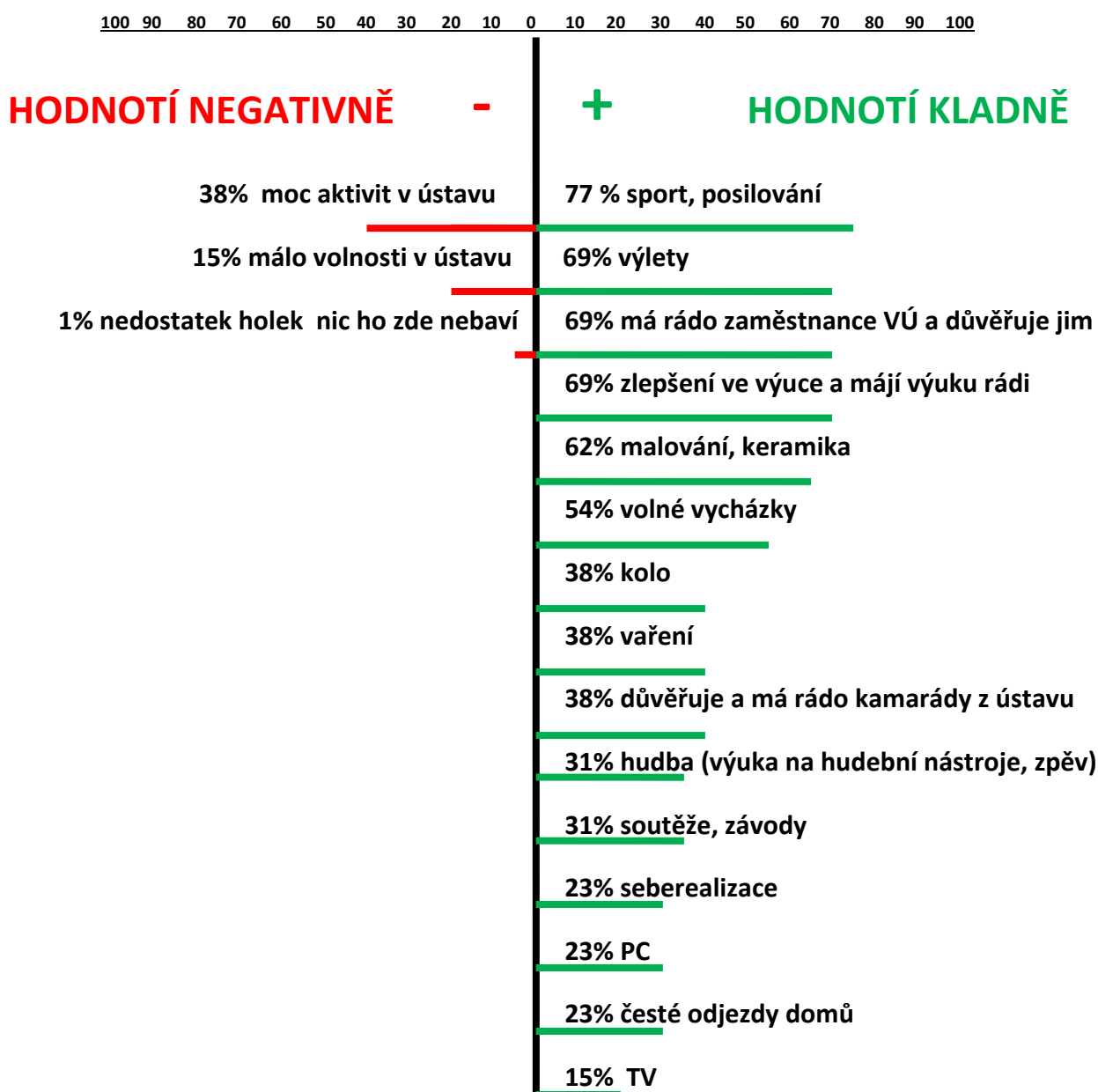
V místě bydliště - co děti hodnotí negativně, kladně

Zdroj: vlastní

Graf č. 6 – negativa a klady ve VÚ,DDŠ

VÚ DDŠ Králíky - co se děti hodnotí negativně, kladně

Zdroj: vlastní

6.1 Vyhodnocení činnosti, aktivit z pohledu dětí

1. Co hodnotí kladně, že je umístěný v ústavu?

Kladně děti hodnotí sport, posilování (77%), výlety, zaměstnance, zlepšení prospěchu uvedlo (69%), tvoření z keramiky, výtvarnou činnost (62%), volné vycházky (54%) Děti si plně uvědomují, že nabídnuté aktivity jsou natolik různorodé, že vyplňují jejich volný čas smysluplně. Zlepšení prospěchu je hlavně odrazen toho, že nemají žádnou absenci a vyučující přistupuje ke každému dítěti s nároky, které zvládne. Volné vycházky hodnotí kladně, protože to je pro ně přirozené, nikdy nebyly zvyklé, aby jim někdo organizoval volný čas.

2. Co hodnotí záporně, že je umístěný v ústavu?

Záporně děti hodnotí moc aktivit v ústavu (38%), málo volnosti (15%). Aktivity, které jsou dětem nabízeny, vyplňují volný čas, kdy nejsou ve škole. Pod slovem volnost si děti představují, že jim nikdo neorganizuje volný čas a oni ho tráví dle svého uvážení.

3. Co hodnotí kladně, když je u zákonných zástupců?

Kladně děti hodnotí u zákonných zástupců, že mohou být s kamarády (85%), chodit ven jak chtějí (77%), na diskotéky i mladší 15-ti let (23%), být se svoji rodinou (23%). Většina dětí hodnotí kladně, že při pobytu u osob odpovědných za výchovu, že mohou být s kamarády. To ukazuje, že vazba na kamarády, partu je pevná. Překvapující také je, že pouze necelá čtvrtina dětí hodnotila kladně, že mohou být se svoji rodinou.

4. Co hodnotí záporně, když je u zákonných zástupců?

Záporně u zákonných zástupců hodnotí povinnosti doma, úklid, nákupy... (38%), občasné povinnosti doma, hlídání sourozenců, příbuzných (15%) V záporném hodnocení při pobytu u osob odpovědných za výchovu se zjistilo, že méně než polovině dětí vadí pomoc v domácnosti.

Závěr

Teoretická část se zaměřuje na podstatu a principy péče o ohrožené děti. Podrobně se zabývá zařízeními pro výkon ústavní výchovy a systémem péče v těchto zařízeních.

V praktické části jsem poukázala na Dětský domov se školou v Králíkách, jako významnou výchovnou instituci. Z historie ústavu je patrné, jak se postupně měnil převýchovný proces a přístup k umístěným dětem. Vždy ale budou děti, které nemohou být z různých důvodů vychovávány ve vlastní nebo náhradní rodině.

Příčiny, pro které jsou děti umístěny do dětského domova se školou, jsou důsledkem nepodnětného a nedůsledného vedení ze strany osob odpovědných za výchovu. Chyběla z jejich strany kontrola, jak dítě tráví svůj volný čas a neléčené, neřešené poruchy chování.

Umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy by nemělo být chápáno jako trest pro rodinu nebo dítě, ale jako šance na vyřešení vzniklých problémů. Děti zde učí, jak se vyhnout rizikovému chování. Proces převýchovy je často spojen s celkovou změnou životních návyků, prostředí a lidí, se kterými dítě bylo v úzkém kontaktu. Specialisté v ústavní výchově odstraňují a odkrývají, co dětem patologickou činností zapříčinilo. Hledají souvislosti, co jim rizikové chování přináší, nahrazuje.

Zařízení působí preventivně, odstraňuje důsledky sociálního vyloučení a podporuje výchovu v přirozeném prostředí rodiny. Úkolem je minimalizovat příčiny, pro které bylo umístěno a jeho návrat zpět do původní rodiny.

Všechna zařízení pro výkon ústavní výchovy by měla podporovat oblast spolupráce oddělení sociálně-právní ochrany dětí a rodiny. Prioritou by měla být sanace rodiny. Zapojit ji do opatření a programů pro rodiče s dětmi, kteří jsou ohroženi na sociálním, biologickém a psychologickém vývoji. Poskytovat takovou pomoc a podporu, aby se zachovala celá rodina. Nedílnou součástí sanace by měla být i podpora rodiny, pokud se vrátí dítě z pobytového zařízení. Samozřejmostí by bylo spolupracovat se školskými zařízeními, která by pomáhala ve vyhledávání dětí s poruchami chování, týraných, ohrožených dětí.

Cíl, který jsem si v úvodu své práce vytyčila, byl splněn.

Seznam grafů:

Graf č. 1 - Absence.....	40
Graf č. 2 – Poruchy chování.....	41
Graf č. 3 – Rodinné prostředí.....	42
Graf č. 4 – Péče pedopsychiatra.....	43
Graf č. 5 – Negativa a klady v místě bydliště.....	56
Graf č. 6 – Negativa a klady ve VÚ,DDŠ.....	47

Tabulky:

Tabulka č. 1 – Otevřené kódování.....	51
---------------------------------------	----

Přílohy:

Obrázek č. 1- změny názvů Výchovního ústavu v Králíkách.....	65
--	----

Seznam použité literatury a zdrojů :

Monografie

GAVENDOVÁ, Nora. *Korekční program pro děti s ADHD*. Opava: Slezská univerzita, 2011. 95 s. ISBN 978-80-7248-647-2

Kroniky výchovného ústavu v Králkách

KUTNOHORSKÁ, Jana. *Výzkum v ošetrovatelství*. 1.vyd. Praha: Grada, 2009. 175 s. ISBN 978-80-247-2713-4

MATOUŠEK, Oldřich. KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 2.vyd. Praha: Portál, 2003. 340 s. ISBN 80-7178-771-X.

NOVOTNÁ, Věra., FEJT, Vladimír. *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1.vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. 256 s. ISBN 978-80-86723-77-8

PACNEROVÁ, Helena., KUPCOVÁ, Adéla. *Vybraná témata výchovatelské praxe*. 1.vyd. TOGGA, 2012. 136 s. ISBN 978-80-87258-43-9

PIPEKOVÁ, Jarmila. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, edice pedagogické literatury, 1998. 234 s. ISBN 80-85931-65-6

PAPŠO, Peter. *Mosty k rodině 2011*. 1.vyd. Banská Bystrica: SPDDD Úsmev jako dar, 2011. 69 s. ISBN 978-80-969616-8-9

PTÁČEK, Radek. *Poruchy vzdělávání v dětském věku*. Vzdělávací institut ochrany dětí. Praha: 2006. 23 s. ISBN 80-86991-81-4

PTÁČEK, Radek. KUŽELOVÁ, H. ČELEDOVÁ, L. *Vývoj dětí v náhradních formách péče*, Vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí, Praha: 2011. 56. s. ISBN 978-80-7421-040-2

RIEGER, Zdeněk. *Návrat k rodině domů*. 1.vyd. Praha: Portál, 2009. 106 s. ISBN 978-80-7367-544-8

SLOMEK, Zdeněk. *Etopedie*. 1.vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. 96 s. ISBN 978-80-86723-84-6

STRAUSS, Anselm. CORBIN, Juliet *Základy kvalitativního výzkumu, postupy a techniky metody zakotvené teorie*, 1.vyd. Boskovice: Albert, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60

ŠVAŘÍČEK, Roman. ŠEĐOVÁ Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1.vyd. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0

ŠKOVIERA, Albín. *Náhradná výchova dieťaťa v rodinách a inštituciách*. 1.vyd. Btislava: MPC, 2002. 74 s. ISBN 80-7164-330-0

ŠVARCOVÁ, Eva. *Vybrané kapitoly z etopedie a sociální patologie*. 1.vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. 162 s. ISBN 978-80-7041-959-5

VALENTA, Milan., MÜLLER, Oldřich. *Psychopedie teoretické základy a metodika*. 3.vyd. Praha: Parta,2007. 386 s. ISBN 978-80-7320-099-2

VÍTKOVÁ, Marie. *Integrativní speciální pedagogika, Integrace školní a speciální*. 2.vyd. Brno: Paido, 2004. 463 s. ISBN 80-7315-071-9

Vnitřní řád Výchovného ústavu, dětského domova se školou, základní školy a školní jídelny v Králíkách

Interní dokumenty Výchovného ústavu, dětského domova se školou, základní školy a školní jídelny v Králíkách

VOJTOVÁ, Věra. *Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti*. 2.vyd. Brno: Masarykova universita, 2009. 136 s. ISBN 978-80-210-4573-6

Internetové zdroje

MŠMT ČR - Zákony 2014[online] [cit.28.8.2014]

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/zakony-2>

Osn.cz - Úmluva o právech dětí 2014 [online] [cit.29.8.2014] Dostupné z:

<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

Šance Dětem – Vzdělávání dětí s poruchou chování 2012 online] [cit.29.8.2014] Dostupné z:

<http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/vzdelavani-deti-s-poruchou-chovani.shtml>

WHO/ÚZIS ČR (Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR), 2014 [online] [cit.

15.9.2014] Dostupné z: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F90-F98.html>

Metodický portál RPV, Psychopatologie pro pomáhající profese, 2012 [online] [cit.17.9.2014]

Dostupné z:<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/s/16475/PSYCHOPATOLOGIE-PRO-POMAHAJICI-PROFESE-PORUCHY-CHOVANI-V-DETSKEM-VEKU-A-DOSPIVANI.html/>

Nahradnirodina.cz, Současný systém sociálně-právní ochrany dětí v České republice, 2014 [online] [cit.17.10.2014]

Dostupné z:

http://www.nahradnirodina.cz/soucasny_system_socialne_pravni_ochrany_deti_v_ceske_republice

MŠMT ČR – Koncepce rozvoje školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy 2014[online] [cit. 18.9.2014] Dostupné z: [Zamer koncepce rizeni a rozvoje skolskych zarizeni pro vykon ustavni nebo ochranné vychovy a preventivne vychovne pece zrizovanych MSMT web.pdf](http://www.msmt.cz/uzavreny/1892014/koncepce-rozvoje-skolskych-zarizeni-pro-vykon-ustavni-nebo-ochrann%C3%A9-vychovy-2014)

Zákony

109/2002 Sb. ZÁKON ze dne 5.února 2002, o výkonu ústavní výchovy, nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivné výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

472/2011 ZÁKON ze dne 20. prosince 2011, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

372/2011 Sb. ZÁKON ze dne 6.11.2011 o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování

108/2006 Sb. ZÁKON ze dne 14. března 2006 o sociálních službách

99/1963 Sb. ZÁKON ze dne 4. prosince 1963 Občanský soudní řád

89/2012 Sb. ZÁKON ze dne 3. února 2012 Občanský zákoník

563/2004 Sb. ZÁKON ze dne 1.ledna 2015 o pedagogických pracovnících

2/1993 Sb. ZÁKON ze dne 16.prosince 2012 - Listina základních práv a svobod

359/1999 Sb. ZÁKON ze dne 09.prosince.1999 o sociálně-právní ochraně dětí

500/2004 Sb. ZÁKON ze dne 24.června 2004 správní řád

218/2003 Sb. ZÁKON ze dne 25.června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

140/1961 Sb. ZÁKON ze dne 29. listopadu.1961 Trestní zákon

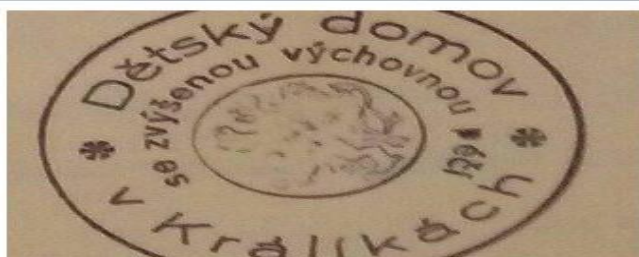
349/1999 Sb. ZÁKON ze dne 8. prosince 1999 o Veřejném ochránci práv

Příloha A Obrázek č.1 – změny názvů Výchovného ústavu v Králíkách

Zemská vychovatelna v Králíkách,
dne 17. X 1945 19
číslo 544/528.
Případky.

VÝCHOVNÝ ÚSTAV, DĚTSKÝ DOMOV SE ŠKOLOU
ZÁKLADNÍ ŠKOLA A ŠKOLNÍ JÍDELNA
5. května 383, 561 69 KRÁLÍKY
Tel.: 465 631 116, fax.: 465 631 487

Zdroj: kroniky výchovného ústavu